

**Christen
Unie**
Ede

**SAMENLEVEN
MET AANDACHT**

Hoopvolle perspectieven voor Ede

Samenleven met aandacht:

- **Aandacht voor elkaar**
- **Aandacht voor de schepping**
- **Aandacht voor de bloei van de stad en dorpen**

Colofon

Verkiezingsprogrammacommissie

Bram van der Beek
Dirjanne van Drongelen
Jeannette Laban
Mark Wijnberger
Jan Willem Middelesch
Annemiek Stam (voorzitter)

Fotografie

Niek Stam

Opmaak

Remco van de Pol

In opdracht van

ChristenUnie Ede

Beste mede-inwoners van gemeente Ede,

Deze verkiezingen gaan over mensen. Over jou en over mij. Over onze ouders, onze kinderen, onze burens, de leerkracht op school, onze werkgever en onze werknemers. Ze gaan over ons en onze manier van samenleven in Ede en de dorpen.

Samenleven heeft de afgelopen jaren flink onder druk gestaan. Dat wat we gewend waren te doen, moesten we anders vormgeven. Voor échte ontmoetingen was minder ruimte en onzekerheid nam toe. We hoopten van alles: voor onszelf en onze gezinnen; voor onze inwoners die kampten met eenzaamheid, kinderen die niet naar school konden, jongeren die hun leefwereld kleiner zagen worden. Gezonde leefstijl en preventie bleek belangrijker dan ooit. We hoopten op betere tijden voor onze ondernemers, voor al die inwoners werkzaam in de zorg, voor al die vrijwilligers en mantelzorgers voor wie het bijna niet meer vol te houden was. Het was een tijd van aanpassen, maar ook van veerkracht en nieuwe initiatieven. Mensen blijken bereid elkaar bij te staan en hulp te bieden.

Hoop is licht dat vanuit de toekomst op het heden valt, schreef priester Tomas Halik eens. Dat is ook de optimistische opdracht aan ons: onze samenleving in het licht zetten van een hoopvol toekomstperspectief en met concrete voorstellen laten zien hoe de overheid daaraan dienstbaar kan zijn. De ChristenUnie wil kijkend naar de toekomst dan ook hoopvolle keuzes maken. Keuzes waarin we aandacht hebben voor elkaar, aandacht voor de schepping en aandacht voor de bloei van de stad en de dorpen. In dat licht hebben we dit programma geschreven, aan de hand van 10 hoopvolle perspectieven.

In de afgelopen periode hebben we gesproken met ondernemers, jongeren, hulpverleners, agrariërs, vrijwilligers, vertegenwoordigers van organisaties en adviseurs en veel andere betrokken burgers. Zij hebben hun kennis en ervaringen met ons gedeeld en ons geholpen om tot dit programma te komen. Via deze weg nogmaals: dank daarvoor! Een deel van deze personen en hun verhalen zie je terug in de portretten die onderdeel zijn van dit verkiezingsprogramma.

We gaan ook graag met jou in gesprek. Over wat je bezighoudt, waar je tegenaan loopt of de goede ideeën die je hebt. Onze contactgegevens staan op onze website. Hieronder vind je alvast die van mij.

Een hartelijke groet,

Cora Otter

Lijsttrekker ChristenUnie Ede

06-58910525

Inhoud

1. Niemand staat op zichzelf, we dragen zorg voor elkaar	6
Kracht van gemeenschappen	6
Veerkracht van mensen	7
Mantelzorgers en vrijwilligers	7
Gezinnen	8
Pleegzorg/gezinshuizen	8
Inclusie	9
Specialistische zorg	9
Dak- en thuislozen	11
Minima en armoedebeleid	11
Voeding en Gezondheid	12
2. Voor iedereen een (t)huis in de dorpen en Ede	14
Een betaalbaar huis	14
Bouwen	14
Woonconcepten met aandacht	15
3. Er is ruimte voor (persoonlijke) ontwikkeling en ontplooiing van talenten	18
Ontwikkelkansen	18
Onderwijs	18
Kansen voor nieuwkomers	19
Sport en ontspanning	20
Cultuur	21
Herinneringstourisme en historisch Ede	21
4. We genieten van de schepping en dragen zorg voor de leefomgeving	24
Een aantrekkelijke stad en prettige dorpen	24
Duurzame energie	26
Agrarische sector	27
Natuur en klimaat	28
Recreatie	29
5. Onze economie en ondernemerschap is gericht op bloei	31
Ondernemersklimaat	31
Midden- en kleinbedrijf (MKB)	32
Ede-Centrum	33
Werken en rusten	33
Werk voor iedereen	34

6. Jongeren groeien op met een hoopvol perspectief	36
- Jongerenparagraaf -	36
Aanvullende speerpunten jeugd	38
7. De gemeente is dienstbaar en dichtbij	40
Dorpen en wijken waarderen	40
Dienstbaar zijn	40
Participatie	41
Bestuur en organisatie	42
Communicatie en bereikbaarheid	42
Samenwerken in de regio	43
Digitalisering en privacy	43
Financiën	44
8. Vitaal ouder worden dankzij goede voorzieningen en zorg op maat	46
Preventie	46
Zelf- en samenredzaamheid	47
Woonconcepten	47
Zorg	48
9. Op straat én thuis voelen we ons veilig	50
Veilige samenleving	50
Handhaving en openbare orde	51
Drugs en drank	51
Ondermijning	52
Kindermishandeling en huiselijk geweld	52
Uitbuiting, mensenhandel en prostitutie	53
10. We koesteren de eigenheid en mogelijkheden van dorpen en wijken	55
Lokale eigenheid en dorpsbelang	55
Wonen en bouwen	56
Bereikbaarheid en toerisme	56
Franciscaner zegenbede	58

“

Ontmoeten, verbinden en ondernemen is mijn motto, want iedereen verdient het om gezien en gehoord te worden. Bij Stichting Koffieluitjes draait het om verbinding, elkaars netwerk vormen, activiteiten doen die de mensen graag willen. Maar vooral: SAMEN zijn, doen en ondernemen.

Natasja van den Brink
Oprichter Koffieluitjes Ede

1. Niemand staat op zichzelf, we dragen zorg voor elkaar

*De ChristenUnie gelooft dat we als mens geschapen zijn om in **verbinding** met elkaar te leven. Ieder mens heeft het nodig gezien, gehoord en gekend te worden. Dat krijgt vorm in een samenleving waar iedereen op zijn of haar manier bijdraagt en waarbij niemand aan de zijlijn wordt gezet. Daarbij is zorgen niet iets wat direct wordt uitbesteed, maar in eerste instantie is **zorgen voor elkaar** onderdeel van het leven. Samen leven vraagt een **actieve houding** van ons allemaal. Dan bloeien we op en komen we tot ons recht. En als er hulp nodig is die groter is dan het netwerk bieden kan, zijn er **professionals** die klaar staan en langszij komen. Zij moeten kunnen handelen naar wat nodig is in iedere unieke situatie. Dat vraagt om mandaat en middelen.*

*Sterke en zorgzame **gemeenschappen** komen niet vanzelf tot stand. Ze draaien op de inzet van mensen: ouders, familieleden, **vrijwilligers**, **mantelzorgers**, buurtwerkers. Samenleven begint niet in het raadhuis, maar bij **gemeenschappen** van betrokken mensen. We kiezen voor een overheid die de **veerkracht van mensen** en hun netwerken erkent en versterkt. De gemeente heeft een dienstbare rol om goede randvoorwaarden te scheppen, ruimte te geven aan **burgerinitiatief** en hinderlijke regels op te ruimen. Vanuit deze visie zetten we ons ervoor in dat in alle dorpen en wijken veerkrachtige (**pleeg**)gezinnen, buurten, ouderen en vrijwilligers zich kunnen ontwikkelen, met aandacht voor elkaar.*

*Het uitgangspunt van de ChristenUnie is dat **elk mens waardevol** is en dat die waarde niet afhangt van prestaties, gezondheid, seksuele geaardheid, afkomst, leeftijd, omstandigheden of geluk. Al het leven, in gaafheid en gebrokenheid, verdient het om tot ontplooiing te komen, te participeren, om te worden beschermd en om zorg te ontvangen als dat nodig is. Die **zorg is dichtbij en toegankelijk**.*

Kracht van gemeenschappen

- **Samen:** In beleid nemen we 'samen' als uitgangspunt. Dat gaat om alles wat bijdraagt aan het samen vormgeven van het leven; of dat nu de inrichting van de openbare ruimte is, het ondersteunen van buurtinitiatieven, het beschikbaar stellen van ontmoetingsplaatsen in de wijk enzovoort. Investeren in 'samen' verdient zich altijd terug.
- **Contact met geloofsgemeenschappen:** Daar waar mensen elkaar ontmoeten en een gemeenschap vormen, is het goed om als gemeente gesprekken aan te gaan hoe je elkaar kunt versterken in het vormgeven van het samenleven. Wij willen dat deze gesprekken structureel gehouden worden tussen wijkteams en geloofsgemeenschappen.
- **Aanpak eenzaamheid:** De beste remedie tegen eenzaamheid is het (opnieuw) in contact brengen met anderen, maatjesprojecten en omzien naar elkaar. Bewustwordingscampagnes of projecten, zoals *KoffieLuitjes*, verdienen volledige aandacht en ondersteuning.
- **Ede doet-bonnen:** Door de bonnen te verstrekken wordt initiatief aangewakkerd en gefaciliteerd. De verstrekking van de Ede doet-bonnen wordt gecontinueerd.

- **Vrijwilligers professioneel ondersteunen:** Vrijwilligers nemen in Ede veel verantwoordelijkheid. De ChristenUnie wil dat zij met vaste aanspreekpunten te maken hebben in de ondersteuning van hun vrijwilligerswerk; van het aanvragen van subsidies en vergunningen tot praktische vragen en scholing.
- **Goede randvoorwaarden BWD-huizen:** Als we willen dat er plaats is voor ontmoeting en dat activiteiten op wijkniveau tot bloei komen moeten randvoorwaarden op orde zijn. We willen dat Buurt-, Wijk- en Dorpshuizen (BWD-huizen) veel open zijn en laagdrempelig toegankelijk. Dat begint bij beheer, ondersteuning en schoonmaak. Vrijwillige besturen steken nu veel energie in het exploiteren van de ruimte terwijl hun hart ligt bij de functie van een BDW huis. Omdat deels subsidie wordt aangevraagd voor kosten die gemoeid gaan met exploitatie willen we dit anders regelen. Namelijk dat schoonmaakcontracten via de gemeente lopen en er een flexpool komt aan ondersteunend personeel. Dan kan alle energie van vrijwilligers en besturen gaan naar faciliteren en organiseren van ontmoeting en sociale activiteiten.

Veerkracht van mensen

- **Positieve gezondheid:** Gezondheid en welzijn gaan vaak hand-in-hand. Projecten rondom bijvoorbeeld leefstijlcoaching, Welzijn op Recept, Groen in de wijk krijgen prioriteit, omdat zaken als mentale gezondheid, zingeving, sociaal-maatschappelijke participatie het welzijn bevorderen.
- **Faciliteren in plaats van overnemen:** Wat bewoners zelf kunnen doen, mogen bewoners zelf doen, ondersteund door de gemeente (overheidsparticipatie). Corona heeft ons extra geleerd hoe inventief en veerkrachtig de meeste mensen zijn. Daar waar initiatief tot bloei komt, wordt door wijkregisseurs of anderen in de sociale basis meegedacht in mogelijkheden.
- **Versterk netwerken:** Veel inwoners in de dorpen en Ede willen elkaar helpen en gezamenlijk het leven vormgeven. Dat betekent dat netwerken goed op orde moeten zijn, zodat de verbinding makkelijk gelegd wordt. De Sociale Kaart van Ede wordt up-to-date gehouden en gebruiksvriendelijker gemaakt.
- **Ieder mens telt:** Uitgangspunt van beleid is dat niemand onnodig aan de zijlijn van de samenleving staat, maar iedereen mee kan doen. Niet wát iemand bijdraagt, maar dat het kan en gewenst is, staat centraal.

Mantelzorgers en vrijwilligers

- **Beleid:** Mantelzorgers en vrijwilligers zijn het onzichtbare goud van Nederland. 48% van de Edese inwoners doet vrijwilligerswerk, 17% verleent minimaal 1x per week mantelzorg. Het grote verschil tussen beide is dat vrijwilligerswerk een keuze is en mantelzorg vaak niet vrijblijvend. Wat niet verschilt is de impact op onze samenleving van mensen die zich inzetten voor een ander. De gemeente zorgt voor actueel mantelzorgbeleid en vrijwilligersbeleid waarin ondersteuning centraal staat.
- **Jonge mantelzorgers:** Jonge mantelzorgers moeten vaak zorgtaken combineren met school of studie. In het mantelzorgbeleid is specifieke aandacht voor jonge mantelzorgers.
- **Mantelzorgondersteuning:** De gemeente Ede behoudt het aanbod in mantelzorgondersteuning, waaronder respijtovereenkomst en huishoudelijke hulp. Mantelzorgers worden actief op de mogelijkheid van deze ondersteuning gewezen. De

aanvraag voor voorzieningen moet laagdrempelig zijn, we willen voldoende aanbod in de omgeving en aanbod dat overzichtelijk is.

- **Vrijwilligersvacatures:** Vraag en aanbod van vrijwilligerswerk moet makkelijk af te stemmen zijn. Naast het up-to-date houden van de online vacaturebank van Malkander is ook de publicatie van vacatures in Ede Stad gewenst.

Gezinnen

- **Informele hulp:** Binnen Ede en de dorpen zijn allerlei voorbeelden te noemen van initiatieven waarbij informele hulp aan gezinnen wordt geboden. Zo koppelt Buurtgezinnen steungezinnen aan vraaggezinnen die het zwaar hebben en wel wat steun kunnen gebruiken bij de opvoeding van de kinderen. Deze lichtere hulp voorkomt niet alleen duurdere zorg, maar - belangrijker - versterkt de onderlinge samenhang binnen onze gemeente. Vanuit het kader van preventie worden de nodige (coördinatie)kosten door de gemeente gedragen.
- **Eenduidige informatie:** Als ouders tegen problemen aanlopen, is niet altijd duidelijk met welke vraag ze waar terecht kunnen voor ondersteuning. Het CJG doet hierin belangrijk werk. Toch gebeurt het in de praktijk dat ouders lang moeten wachten, vaak worden doorverwezen of de dupe worden van verschillende geldstromen zoals van jeugdzorg en onderwijs. De gemeente zorgt op haar website voor een duidelijk overzicht (bijvoorbeeld in de vorm van een beslisboom) voor ouders en stimuleert partners als scholen en huisartsen ditzelfde overzicht te gebruiken.
- **Toegangsteam Jeugd:** Het Toegangsteam Jeugd is toegerust met voldoende mensen en middelen, zodat ouders met een hulpvraag snel terecht kunnen, maar in elk geval binnen twee weken inhoudelijk contact kunnen hebben over hun situatie.
- **Versterken relaties:** Met professionals uit het veld ontwikkelt de gemeente preventief (v)echtscheidingsbeleid. Allereerst gericht op het versterken van relaties, maar daarnaast ook op tijdige hulp als een scheiding onvermijdelijk is. Dit kan veel leed in een gezin voorkomen en hoge zorgkosten besparen.
- **Pilot Jeugmlink:** In een gezin waar de opvoedproblemen te groot worden, komen hulpverleners vaak na elkaar langs. Dit is een proces dat lang duurt en het gezin ziet steeds andere hulpverleners voorbij komen. In de Pilot Jeugmlink wordt door gemeente en verschillende betrokken organisaties, zoals Veilig Thuis, in één team samengewerkt, met als resultaat dat sneller en beter de juiste zorg geleverd kan worden. Een resultaat dat we door willen zetten. Jeugmlink moet daarom onderdeel worden van het Edese beleid.

Pleegzorg/gezinshuizen

- **Actieve werving:** De gemeente ondersteunt de werving van pleegouders en zorgt voor voldoende deskundige ondersteuning en waardering. Zo kunnen kinderen opgevangen worden in hun eigen omgeving en worden pleegouders geholpen om het vol te houden.
- **Investeren:** Elk kind heeft het recht om op te groeien in een veilige gezinssituatie. Voor de veiligheid en ontwikkeling van een kind is opvang op een andere plek soms het beste alternatief. Door extra te investeren in pleeggezinnen, gezinshuizen en steungezinnen willen we het aantal uithuisplaatsingen en de opvang in instellingen terugdringen en zwaardere hulpverleningstrajecten voorkomen.

- **Mogelijkheid PGB:** Samen met ouder(s) en kind(eren) wordt gekeken welke hulp er nodig is. Hierbij wordt gewezen op de mogelijkheid om via een PGB identiteitsgebonden of specialistische zorg in te kopen als de gemeente deze zorg zelf niet heeft ingekocht.
- **18+ en jeugdzorg:** Wanneer een jongere 18 jaar wordt, veranderen er een aantal belangrijke dingen in de zorg die hij of zij krijgt. Jeugdzorg en volwassenenzorg sluit niet altijd goed op elkaar aan. De gemeente zorgt, samen met de zorgpartners, voor continuïteit van zorg en ondersteuning als jongeren in de jeugdzorg 18 jaar worden. Een individueel toekomstplan is hier onderdeel van.

Inclusie

- **Brede inclusie:** Een inclusieve gemeente betekent dat iedereen kan meedoen, ongeacht diversiteitsfactoren, en gaat over het belang van ons allemaal. Bewustwording is daarin cruciaal. De gemeente organiseert daarom een bewustwordingscampagne.
- **Toegankelijke online dienstverlening:** De gemeente zorgt voor een toegankelijke online dienstverlening, door relatief eenvoudige oplossingen zoals een teletolk voor doven of een voorleesfunctie voor blinden, tot meer ingewikkelde zaken zoals het volledig toegankelijk en vindbaar maken van informatie.
- **Begrijpelijke taal:** In de communicatie van de gemeente is het gebruik van taalniveau B1 het uitgangspunt. Denk hierbij aan webteksten, (web)formulieren en brieven aan inwoners. Om dit te realiseren wordt een Versimpelteam ingesteld.
- **Toiletnorm:** Ede stelt een toiletnorm op, zodat er voldoende beschikbare toiletten aanwezig zijn in drukke voetgangersgebieden en verblijfsgebieden. Om dit te bereiken, stelt de gemeente ook de toiletten in gemeentelijke gebouwen open en overlegt zij met horeca en ondernemers om dit ook te doen. Beschikbare toiletten worden via bewegwijzering goed aangegeven.
- **Dialoog:** Bij het opstellen van het huidige inclusiebeleid is gesproken met bewoners, scholen, ondernemers, lokale maatschappelijke organisaties/verenigingen en ervaringsdeskundigen. Bij de inzet op een meer brede inclusie wordt er opnieuw een lokale inclusiedialoog georganiseerd.
- **Picknicktafels:** Op strategische plekken in parken en wijken worden rolstoelvriendelijke picknicktafels geplaatst.

Specialistische zorg

- **Doorbraakmethode:** De leefwereld van mensen staat voorop (*zie illustratief kader*). In Ede wordt *De Doorbraakmethode@* ingevoerd. Als regels in de weg staan bij problematiek rondom bestaanszekerheid wordt er gebruik gemaakt van De Doorbraakmethode. Hiermee kunnen legitiem afwijkende procedures gevolgd worden om ergere situaties te voorkomen en onnodige (zorg)kosten uit te sparen. Dit geeft eigenaarschap bij de persoon die het betreft, ruimte voor professionals om maatwerk te leveren en het bespaart kosten.
- **Kwaliteit van zorg:** De keuze voor een inkoopprocedure is maatwerk, omdat niet voor alle zorgvormen één inkoopprocedure het beste is. Inkoop van zorg gebeurt niet alleen op prijs, maar vooral op kwaliteit. Ook continuïteit van zorg speelt hierin mee. De gemeente ontwikkelt een beslisboom met criteria, waaronder keuzevrijheid voor de inwoner, met als resultaat een weloverwogen inkoopmodel per ondersteuningsvorm.

- **Verward gedrag:** Samen met de GGZ maakt de gemeente afspraken over hoe mensen met verward gedrag in hun eigen situatie kunnen worden ondersteund en hoe netwerken, waaronder buurtgenoten, betrokken worden.
- **Passende zorg:** De zorg wordt op verschillende manieren bekostigd. Voor de gemeente zijn dat de Wet maatschappelijke ondersteuning en de Jeugdwet. Vanuit het Rijk gebeurt dit via de Zorgverzekeringswet en de Wet Langdurige Zorg. Financiële stromen mogen voor inwoners nooit ten koste gaan van toegankelijkheid en kwaliteit van zorg. Dat betekent in de praktijk dat een Wlz-indicatie kan worden uitgebreid met voorzieningen uit de Wmo of dat de gemeente een tijdelijke indicatie af kan geven voor de nodige zorg als wetten in de weg staan om snel te kunnen handelen.
- **Winstlimiet:** De gemeente stelt een limiet aan de winst van gecontracteerde zorgaanbieders. Van winst boven een vastgesteld percentage toont de zorgaanbieder aan hoe deze geïnvesteerd wordt in kwaliteit van zorg.

Doorbraakmethode

Eveline (21) een jonge moeder met een turbulent verleden heeft geen structureel dak boven haar hoofd. Ze heeft zicht op een woning maar dat duurt nog zes maanden. Formeel is jeugdbescherming genoodzaakt om haar baby'tje tijdelijk onder te brengen in een pleeggezin. Een herhaling van zetten met Evelines eigen jeugd, terwijl Eveline een capabele moeder lijkt en de noodzaak van uithuisplaatsing er verder niet is. Alleen hulpverleners lijken volgens wet- en regelgeving geen andere keuze te hebben

"De hulpverleners realiseren zich dat uithuisplaatsing heel slecht is voor Claire en Eveline. En niet alleen dat. Eén uithuisplaatsing kost de samenleving veertigduizend euro. (...) Maar de woningtoewijzing van sociale huurwoningen moet nu eenmaal volgens een bepaald patroon verlopen, anders is het oneerlijk voor anderen. De jeugdbescherming moet nu eenmaal ingrijpen als Claire op straat belandt, ze hebben geen andere middelen voorhanden dan het volgen van het protocol. Ondanks het protocol ziet iedereen dat Eveline een uitzondering nodig heeft om voor Claire te kunnen blijven zorgen, wat ze, op haar dakloosheid na, uitstekend kan. (...) Tachtig euro per dag voor een hotelkamer is in die maanden nog steeds stukken goedkoper dan die gevreesde uithuisplaatsing. En het scheelt heel veel verdriet. Maar daarvoor is het wel nodig om Claire en Eveline te behandelen als 'ongelijke gevallen,' die maatwerk nodig hebben".

Uiteindelijk is voor de periode die overbrugd moest worden tijdens het wachten op dat betaalbare huis een - voor Eveline veel te dure vrijesectorhuis gehuurd met 'regelvrij budget'. Eveline blij en Claire gewoon bij haar moeder, zoals dat hoort. En de samenleving geen onnodige tienduizenden euro's armer.

Uit: Momentum voor de menselijke maat - © Movisie, juni 2021

Dak- en thuislozen

- **Zwerfjongeren:** Voor zwerfjongeren is er opvang en begeleiding. Jongerenwerkers worden toegerust om 'spookjongeren' op te sporen. Gemeente Ede maakt gebruik van het landelijk actieprogramma 'Dak- en Thuisloze Jongeren'.
- **Alternatieve opvang daklozen:** De achtergrond van dak- en thuislozen is heel verschillend. Dat vraagt om maatwerk in opvangvoorzieningen en woonvormen. Vanuit het idee van een inclusieve samenleving zijn we voorstander van zoveel mogelijk wonen in de wijken en buurten. Omdat dit niet voor iedereen een passende oplossing is, moet Ede ook alternatieven, zoals bijvoorbeeld het aanbieden van afgelegen trekkershutten, realiseren.
- **Uitstroom maatschappelijke opvang:** Cliënten die uit de Maatschappelijke Opvang en Beschermd Wonen uitstromen, moeten tijdig, voldoende en passend worden ondersteund bij het krijgen van een thuis. Dat vraagt ook om wijken en dorpen die de kracht hebben om deze mensen te ontvangen. Daarom stelt gemeente Ede samen met de woningbouwvereniging, aanbieders van Beschermd Wonen en Maatschappelijke Opvang en andere partners een ambitieverklaring op, waarin ambities én afspraken gezamenlijk worden vastgelegd.
- **Noodopvang:** In Ede blijft noodopvang voor mensen in crisissituaties en bij gebrek aan andere plekken beschikbaar.
- **Preventieve gezondheidszorg:** Door medische zorg rondom dak- en thuislozen snel in te zetten, voorkom je spoedsituaties of onomkeerbare schade op medisch gebied. Daarnaast heeft dit ook positieve effecten op andere levensgebieden. Initiatieven die deze zorg op een laagdrempelige manier mogelijk maken, verdienen steun van de gemeente.
- **Housing First:** Het toewijzen van een woning is de start van een traject richting zelfstandig wonen. Daarom zijn we voorstander van concepten zoals Housing First, waarbij mensen die lang dakloos zijn geweest onder voorwaarden een woning krijgen aangeboden. Het huidige aantal wordt waar nodig uitgebreid.

Minima en armoedebelaid

- **Schuldpreventie op scholen:** Schuldenproblematiek willen we zoveel mogelijk voorkomen. Goede preventie onder jongeren is de start. Samenwerking met onderwijsinstellingen en woongroepen is nodig om af te stemmen op leeftijd en levensfase.
- **JongerenPerspectiefFonds:** Ede zet zich in voor de oprichting van een JongerenPerspectiefFonds. Het JPF is een publiek-private samenwerking die (een deel) van de schuld van jongeren overneemt. In het bijbehorende traject wordt perspectief geboden en uitweg uit de schulden.
- **Acute materiële nood:** Bij geldzorgen moet acute materiële hulp die behoort tot basisbehoeften, zoals wasmachines, kookstellen, bed etc. mogelijk zijn zonder dat dit ten koste gaat van ondersteunende maatregelen. Het noodfonds in Ede is een prachtig, regelarm vangnet dat daarin voorziet. De structurele bijdrage van 10.000 euro door de gemeente wordt gecontinueerd.
- **Goed functionerend armoedebelaid:** Er zijn veel (landelijke) fondsen, actieprogramma's en ondersteunende regelingen die niet optimaal benut worden. We willen een vereenvoudiging van deze regelingen voor de mensen die hiervoor in aanmerking komen. Om voorzieningen in kaart te brengen en een duidelijk overzicht te

creëren, gebruiken we De VoorzieningenWijzer. De ondersteuning van mensen die leven in armoede (tot 130% van bijstandsnorm) blijft bestaan.

- **Stress sensitief hulpverleners:** Geldzorgen komen zelden alleen. Bij schuldenproblematiek moet in het traject ruimte zijn om eerst op adem te komen en zaken aan te pakken die wellicht mede oorzaak zijn van de schulden.
- **Sociaal incasseren:** De gemeente is zowel ondersteuner bij geldzorgen als geldeiser bij overheidsschulden. Betalingsregelingen op maat zijn nodig om te komen tot oplossingen uit schulden. Niet de letter van de wet en standaard betaaldatum zijn leidend, maar de weg uit de schulden. Hiervoor is afstemming nodig tussen verschillende afdelingen en schuldentrajecten op maat.
- **Nazorg bij schuldhelpverleningstrajecten:** Helaas belanden sommige mensen met schulden na afloop van een traject opnieuw in dezelfde situatie. Goede nazorg door follow-up gesprekken en blijvend aanbod van ondersteuning is een investering in zowel de mensen als in het voorkomen van nieuwe maatschappelijke kosten.

Voeding en Gezondheid

- **Gezonde voedselomgeving:** Ede heeft zich de afgelopen acht jaar ontwikkeld als een toonaangevende gemeente op het gebied van voedsel, met zelfs Internationale erkenning. Samen met de vier grote steden van Nederland maakt de gemeente werk van een gezonde voedselomgeving (Citydeal voedsel).
- **Gezonde school:** Ruim de helft van de basisscholen heeft een moestuin. De gemeente blijft alle scholen voorzien van de mogelijkheid om een moestuin aan te leggen, om voedselonderwijs aan te bieden en de mogelijkheid tot het verkrijgen van het predicaat gezonde school. Samen met leerlingen, leerkrachten en bestuurders van middelbare scholen werkt de gemeente aan een gezond voedselaanbod op middelbare scholen. Dit is een voorwaarde voor nieuw- en verbouw.
- **Gezonde campus:** De kenniscampus in Ede-Zuid wordt in overleg met studenten en onderwijsinstellingen een gezonde en rookvrije campus.
- **Inzet diëtist:** Leden van het Sociaal team kunnen een diëtist inschakelen als gezondheid in een gezin problematisch is. Hetzelfde geldt voor gezinshuizen en residentiële instellingen voor jongeren.
- **Inwoners op gezond gewicht:** De helft van de volwassen Edenaren heeft overgewicht en het overgewicht onder kinderen neemt jaarlijks toe. Gezonde voeding, voldoende beweging en voldoende slaap gaan overgewicht en bijbehorende gezondheidsschade tegen. Sportservice ontwikkelt een programma waar inwoners aan kunnen deelnemen om op gezond gewicht te komen / blijven.
- **Jongeren gezond:** Voor jongeren ontwikkelt de gemeente samen met het JOGG (Jongeren op gezond gewicht) een programma om overgewicht aan te pakken.
- **Rookvrij Raadhuisplein:** De gemeente heeft een voorbeeldfunctie. Daarom wordt het raadhuis en de buitenomgeving rookvrij.

“

Vredehorst is voor mij en voor ons als gezin van meerwaarde omdat we graag meer willen samen leven met de mensen om ons heen. Samen spullen delen, zodat je minder nodig hebt. Samen oog hebben voor elkaar, wanneer het soms wat moeilijker gaat. En samen bouwen aan een groene buurt zodat we een plek kunnen zijn waar iedereen tot bloei kan komen.

Minke Terwel
Bestuurslid CPO Vredehorst

2. Voor iedereen een (t)huis in de dorpen en Ede

*Een dak boven je hoofd is allereerst geen luxegoed, maar een basisbehoefte. Daarom moet **betalbare huisvesting** voor iedereen mogelijk zijn. Daarnaast is een plaats gewenst, waar je je ook nog thuis en gezien voelt. In Ede is er een tekort aan woningen in vrijwel alle woningtypes. De wachttijd voor een sociale huurwoning is erg lang, starters kijken op tegen erg hoge woningprijzen en woningen zijn binnen een mum van tijd verkocht. Dit mag zo niet langer. De huizenmarkt moet **toegankelijk zijn voor starters**. Het bouwtempo is de afgelopen jaren al opgeschroefd en de opgave blijft naar verwachting de komende tientallen jaren aanhoudend hoog.*

*En bouwen is meer dan alleen huizen neerzetten. Onze tijd en verandering van samenstelling van huishoudens (minder mensen per huishouden) vraagt ook om **anders bouwen** of om het ombouwen van bestaand vastgoed tot woningen. We ontdekken dat de **structuur van wijken** ontmoeting kan bevorderen. Hofjes en straten met gemeenschappelijke ruimten zijn goed voor het contact en welbevinden. Dit geldt ook voor **duurzaam bouwen** en **groen** als uitgangspunt. Daarnaast is het nodig om meer te experimenteren met **woonconcepten met aandacht**. Hierbij denken we aan mantelzorgwoningen, **meergeneratiewoningen**, coöperaties en andere vormen. De ChristenUnie gelooft niet dat de woningnood alleen een probleem is van te weinig woningen, maar ook hoe we de beschikbare **woningen beter gebruiken** en anders gaan bouwen.*

Een betaalbaar huis

- **Aanjagen sociale woningen:** Huizen in de sociale categorie (huur en koop) komen bovengemiddeld vaak bij inwoners uit onze eigen gemeente terecht. De behoefte naar deze woningen is enorm groot. Daarom wil de ChristenUnie meer sociale huur- en koopwoningen bouwen en zijn we terughoudend met verkoop of sloop van sociale huurwoningen. We willen de grondprijs voor sociale huur- en koopwoningen verlagen, mits dit ten goede komt aan de duurzaamheid of betaalbaarheid van deze woningen.
- **Meer sociale huurwoningen:** Voor de komende vier jaar zetten we in op een netto groei van de sociale huur van 700 woningen (500 relatieve groei plus het inlopen van de achterstand met 200 woningen).
- **Bestaande sociale woning behouden:** We halen alles uit de kast om deze woningen ook op lange termijn te behouden voor deze sector. Dat gebeurt bij nieuwbouwwoningen al door koopgarant en we zoeken naar en experimenteren met instrumenten die daarbij kunnen helpen, met name bij bestaande woningen.
- **Woningprogrammering:** We zien dat met name bij betaalbare woningen de nood het hoogst is. Er wordt in de planvoorbereiding hieraan nadrukkelijker aandacht besteed. Dit gebeurt in de (regionale) woningprogrammering, de grondprijzen en het uitgiftebeleid.
- **Woningverkoop:** Nieuwbouwwoningen die op de markt komen, worden eerst drie weken aangeboden aan kopers die een (economische) binding hebben met de regio. Als de woning na drie weken niet verkocht is, mag hij breder verkocht worden.
- **Zelfbewoningsplicht:** Bij aankoop van woningen geldt een zelfbewoningsplicht. Zo gaan we speculatie door investeerders tegen.

Bouwen

- **Bewust bouwen:** We willen sturen op welke huizen er worden gebouwd. Ons motto is 'bewust bouwen', waarbij we kiezen welke huizen we in onze toekomstige gemeente

missen. Dat betekent extra betaalbare, kleinere, flexibele en levensloopbestendige woningen.

- **Gefaseerd bouwen:** In de dorpen zorgt De ChristenUnie dat het aantal woningen dat bijgebouwd wordt, zoveel mogelijk gelijk is aan de behoefte (gefaseerd bouwen). Dat gebeurt zowel voor het aantal als het type woningen. Dit wordt gebaseerd op behoefteonderzoek dat elke twee jaar geactualiseerd wordt en het wordt afgestemd met vertegenwoordigers van de dorpen.
- **Winsten terug laten vloeien:** We willen graag groenere en socialere keuzes maken. Daarom willen we eventuele winst van het grondbedrijf apart zetten in een landschapsfonds, dat gebruikt wordt voor deze keuzes bij grond met een lagere grondwaarde.
- **Sociale grond:** Daarnaast zorgen we voor voldoende plancapaciteit voor sociale woningbouw, zodat er toch voldoende sociale woningen gebouwd kunnen worden als plannen niet doorgaan.
- **Besluiten nemen:** De doorlooptijd van projecten duurt te vaak te lang. Dit moet worden aangepakt. Dit kan onder ander door projectleiders meer beslissingsbevoegdheid te geven. Ook zetten we 'De Doorbraakmethode'® in bij zaken die te lang duren.
- **Groen is het uitgangspunt:** Het aanwezige groen is het uitgangspunt bij onze stedelijke ontwikkeling. Natuurinclusief, klimaatadaptief en circulair bouwen en ontwerpen wordt de norm. Een paar woningbouwlocaties worden gereserveerd voor andere (/duurzame) woningbouw processen (bijvoorbeeld houtbouw of fabrieksbouw).
- **Herbestemmen kantoren en winkels:** Door veranderingen in winkelgedrag en de behoefte aan kantoren, staan er veel gebouwen leeg en komen er nog meer leeg te staan. Dit geldt onder andere voor verouderde kantoren, maar ook nadrukkelijk voor delen van het winkelgebied. Als gemeente kijken we samen met eigenaren hoe we deze gebouwen kunnen ombouwen voor woningen.
- **Woningbouw en werk volgen elkaar:** We zorgen dat de werkgelegenheid en de woningbouw elkaar volgen. Zo zorgen we voor een vitale gemeente waar mensen werken én wonen.
- **Splitzen van woningen:** We willen het splitsen van grote woningen stimuleren, zodat er binnen de bestaande ruimte meer mensen gehuisvest kunnen worden.

Woonconcepten met aandacht

- **Bouwen naar behoefte:** De woningen die worden bijgebouwd moeten beter aansluiten bij de behoefte van Ede. Deze behoefte wordt vormgegeven met onze inwoners, dorpsraden en belangenverenigingen en wordt sturend bij het bepalen van de woningbouwopgave.
- **Samenwerking Woonstede:** De gemeente blijft nauw samenwerken met Woonstede door o.a. de samenwerking op planvoorbereiding (dedicated team) en de prestatieafspraken. Deze samenwerking wordt verbreed naar zorg- en welzijnsorganisaties.
- **Bijzondere woonvormen:** Bijzondere woonvormen als knarrenhofjes, woon-zorgconcepten, tiny houses en CPO-projecten worden actief aangejaagd. Dat gebeurt door enerzijds een aanjaagteam, als ook door pro-actief grond ter beschikking te stellen voor deze initiatieven. Ook zorgen we voor een duidelijk aanspreekpunt waar inwoners met deze behoefte terecht kunnen.

- **Meergeneratiewoningen:** Het samenbrengen van mensen uit verschillende generaties zorgt voor meer sociale cohesie, bestrijdt eenzaamheid en bespaart kosten. Generaties hebben elkaar nodig en als mensen in elkaars nabijheid willen wonen om voor elkaar te zorgen, moet de overheid dat ruimschoots faciliteren, van hofjes tot kangoeroe-woningen en van woongemeenschappen tot mantelzorgwoningen.
- **Kamers met aandacht:** In aanvulling op 'kamers met kansen' wordt onderzocht of het concept 'kamers met aandacht' geschikt is voor Ede. Bij kamers met aandacht vinden jongeren die (nauwelijks) sociaal netwerk hebben een "kamer met aandacht" bij mensen in huis als tussenstap naar zelfstandig wonen.
- **Studentenhuisvesting:** Studenten horen bij Ede. De ChristenUnie waardeert de levendigheid die ze met zich meebrengen en willen dat op een goede manier faciliteren in onze wijken. We besteden daarom in onze visie op wonen apart aandacht aan hun wensen en de plekken waar ze terecht kunnen.
- **Pauzewoningen:** Soms hebben mensen even pauze nodig in hun leven en helpt het hun uit de brand als ze daar, tijdelijk, een passend huis bij hebben. Samen met zorgaanbieders bekijken we de mogelijkheden van deze pauzewoningen.
- **Verhuizen op leeftijd:** Ouderen kunnen soms 'vastzitten' in een woning die niet meer bij hun woonbehoefte past. Een lage huur of opzien tegen een verhuizing kunnen redenen zijn om niet te verhuizen. Samen met partners als Woonstede kijken we hoe we mensen kunnen ondersteunen bij deze drempel: bijvoorbeeld door flexibiliteit in de huurverhoging, verhuishulp of ander maatwerk.
- **Delen van huizen:** De belemmeringen voor een huis delen worden weggenomen, zodat er mooie koppelingen gemaakt kunnen worden tussen bijvoorbeeld ouderen die een kamer aanbieden en mensen die een kamer zoeken of studenten die na hun studententijd bij elkaar willen blijven wonen. Dit alles voor zover de gemeente dit mogelijk kan maken.

“

Ik heb heel hard moeten werken om in Nederland weer Engels te kunnen geven. Ik gun iedereen de juiste mensen op de juiste plaats die kansen bieden en in hun willen investeren.

Waed Alkuteifan
Syrische inwoner van Ede

3. Er is ruimte voor (persoonlijke) ontwikkeling en ontplooiing van talenten

*Persoonlijke ontwikkeling begint **vanaf de geboorte**, door de aandacht en investering die je thuis krijgt, het netwerk waarin je groot wordt en de talenten die je hebt ontvangen. Het doet er toe waar je wieg staat en juist daarom is het creëren van gelijke kansen een verplichting voor ons allemaal als samenleving en van de gemeente in het bijzonder. Van inzet op consultatiebureaus tot **cursussen** voor ouderen, van voorschoolse educatie tot hoger **onderwijs** en van taallessen tot museumbezoek; alles dat bijdraagt aan de ontwikkeling van inwoners en het creëren van kansen verdient aandacht. Mensen zijn bedoeld om tot bloei te komen en Ede biedt daarvoor een prachtige entourage: met de Veluwe als achtertuin, volop **sportmogelijkheden**, een rijke (militaire) **historie** en een hoogstaand **cultureel aanbod en het herinneringstoerisme**. Ook **inwoners** die zich later bij ons voegen of die tijdelijk een stap terug hebben gedaan, verdienen kansen om naar vermogen mee te doen en tot ontplooiing te komen.*

Ontwikkelkansen

- **Kansrijke start:** De eerste 1000 dagen van een kind zijn cruciaal voor de ontwikkeling. Organisaties die betrokken zijn bij geboortezorg en de eerste levensjaren van een kind maken actief beleid volgens het actieprogramma *Kansrijke start*. De lokale samenwerking wordt inzichtelijk gemaakt voor (aanstaande-) ouders en wordt besproken. Vroege signalering, samenwerking en goede voorbereiding op het ouderschap zijn aandachtspunten.
- **SamenSpeeltuin:** In lijn met het nationale *SamenSpeelAkkoord* komt er in Ede een SamenSpeeltuin waar kinderen met én zonder handicap samen kunnen spelen, belemmeringen wegvallen en ouders elkaar kunnen ontmoeten.
- **Voorlezen en zelf lezen:** Taalontwikkeling en het plezier om voorgelezen te worden is goed voor ieder kind. Voorleesmomenten in Cultura en het gratis lidmaatschap tot 18 jaar van de bibliotheek zijn heel waardevol om te handhaven.
- **VVE gratis voor ouders met laag inkomen:** Kinderen met een VVE- (Vroeg en voorschoolse educatie in verband met achterblijvende taalontwikkeling) indicatie zijn geholpen bij zo vroeg mogelijk taal- en ontwikkelingshulp. Voor ouders met een inkomen tot 130% WML (wettelijk minimum loon) wordt de VVE opvang gratis.

Onderwijs

- **Keuzevrijheid:** De scholen in Ede zijn niet van de gemeente, maar van de samenleving. Het is belangrijk dat ouders vanuit hun verantwoordelijkheid kunnen kiezen voor een school die aansluit bij hun eigen waarden, identiteit en idealen.
- **Onderwijshuisvesting:** Scholen hebben een belangrijke sociale waarde. Als scholen groeien, moet men nu soms gebruik maken van locaties in andere delen van Ede. Wij willen dat het sociale belang van schoolkinderen voorop staat en de ruimten zo dichtbij mogelijk gecreëerd worden en leegstaand vastgoed elders een andere bestemming moet kunnen krijgen.
- **Gebouwen en ventilatie:** In coronatijd bleek extra het belang van voldoende binnenruimte en goede ventilatie. Het kabinet heeft geld beschikbaar gesteld om te investeren. Met name bij oudere schoolgebouwen is dit nodig. Als verantwoordelijke

voor de huisvesting wordt er een actieplan gemaakt met scholen. Daarbij wordt direct gekeken naar de duurzaamheid van de gebouwen.

- **Groene schoolpleinen:** Sommige scholen in de gemeente hebben een geweldige metamorfose ondergaan en hun pleinen groener, bloeiender en natuurlijker gemaakt. Alle scholen in de gemeente worden gestimuleerd en zo nodig ondersteund in het aanvragen van subsidies om deze schoolpleinen te realiseren.
- **Cultuur en creatief onderwijs op scholen:** Er is een direct verband tussen de afname van cultuurparticipatie onder jongeren en een toename aan problematiek onder jongeren. Creativiteit in brede zin helpt qua weerbaarheid en ontwikkeling. In Ede willen we dat cultuurparticipatie niet afhankelijk is van toereikende schoolbudgetten en daarom investeren we in schoolprojecten.
- **Doorontwikkeling kenniscampus:** Alles wat gericht is op onderwijs, onderzoek en ondernemerschap willen we laten samenkomen en tot bloei brengen op de kenniscampus. Deels gebeurt dit, maar wat ons betreft mag dit meer ambitie krijgen door een visieplan te ontwikkelen en uit te breiden met andere faciliteiten zoals kinderopvang en onderwijsvoorzieningen voor kinderen en ouderen: alles wat met leren en ontwikkelen te maken heeft.
- **Kenniscampus inzetten:** Ede mag trots zijn op de Kenniscampus en op hoogwaardige opleidingen. We zien kansen om het onderwijs meer dienend te laten zijn aan onze gemeente door studenten te betrekken bij lokale vraagstukken, de arbeidsmarkt en onderzoek. Actieve kennisdeling - ook met Wageningen - is verrijkend voor de toekomst van Ede. Het plan van o.a. de CHE en WUR *Ede Wageningen Samen Stad Maken (City Deal)* is toe te juichen. Ook de *Werkplaats Sociaal Domein* is een goed voorbeeld. Dergelijke 'werkplaatsen' kunnen voor meerdere sectoren ontwikkeld worden.
- **Opleiding en arbeidsmarkt:** Het is van belang dat de gemeente binnen de arbeidsmarktregio inzet op goede aansluiting bij het onderwijs, overheid en bedrijfsleven. Hierbij is in de samenwerking vooral aandacht voor arbeidsmarktrelevante vmbo- en mbo- opleidingen.
- **Schoolverlaters:** Voorkomen van schooluitval is heel belangrijk voor de toekomst van kinderen. Daarin willen we intensieve inzet op het voorkomen van schooluitval. Zoveel mogelijk jongeren in Ede halen hun startkwalificatie.

Kansen voor nieuwkomers

- **Taal als basis:** Het beheersen van de Nederlandse taal is de basis om je - als nieuwkomer, asielzoeker of vluchteling - thuis te voelen in je buurt en een praatje te maken, formuleren te begrijpen, maar ook voor opleiding en je positie op de arbeidsmarkt. In Ede zetten we maximaal in op taalontwikkeling door taalonderwijs tot het hoogste niveau beschikbaar te maken in de gemeente. Verder zetten we in op maatwerktrajecten, goede toeleiding tot het taalhuis en het organiseren van taalcafés in de wijken. Voor een kort verblijf van arbeidsmigranten kunnen zij vrijwillig gebruik maken van taallessen, maar als zij langer dan zes maanden in Nederland verblijven, worden er afspraken gemaakt met werkgevers om taallessen aan te bieden.
- **Actief beleid 'ondertussengroep':** Een groot deel van de huidige statushouders viel onder de oude inburgeringswet die overduidelijk heeft gefaald, zowel op het gebied van taal, opleiding en werk. In Ede willen we een activerend en ondersteunend maatwerktraject voor deze groep inburgeraars, waarbij er in samenwerking met de lokale arbeidsmarkt, opleidingen en taalcentra een actieplan wordt uitgewerkt.

- **Ontvangende samenleving:** Integratie is een proces van twee kanten. Er zijn mensen nodig die je de weg wijzen als medeburgers. Ondersteuning en inzet van maatjestracten via maatschappelijke organisaties wordt gefaciliteerd.
- **Kleinschalige opvang en natuurlijke toegang:** Uitgangspunt in Ede voor opvang van (evident kansrijke) asielzoekers wordt kleinschalige gecombineerde opvang. We leren van Utrecht met Plan Einstein, Oegstgeest met gecombineerde huisvesting voor spoedzoekers en Amsterdam met containerwoningen. Allemaal projecten waarbij men makkelijker kan op- en afschalen en het samenleven uitgangspunt is voor integratie en het bieden van kansen.
- **Leer-werktrajecten inburgering:** In de uitvoering van de nieuwe wet wordt actief beleid gemaakt samen met de lokale arbeidsmarkt én ervaringsdeskundigen. Wij willen dat werkgevers ondersteund worden in het aanbieden van begeleiding en taalondersteuning op de werkvloer. Leer-werk trajecten moeten voor alle partijen winst zijn en verdienen maximale inzet die afgebouwd wordt tot volwaardig werknemerschap.
- **Betaalde bruggenbouwers:** Voor de uitvoering van de nieuwe wet inburgering en ondersteuning bij de verschillende trajecten worden ervaringsdeskundigen ingezet als betaalde bruggenbouwers. Zij komen in dienst van de gemeente om te ondersteunen bij culturele verschillen, het ontwerpen van nieuw beleid en het begeleiden van trajecten.

Sport en ontspanning

- **Koesteren van (sport-)verenigingen:** (sport-) Verenigingen zijn mini-samenlevingen. Vrijwilligerswerk en het vormgeven aan samenleven dat daar gebeurt moet gekoesterd worden. Dit doen we door verenigingen niet te overvragen op het gebied van regelgeving en subsidies, maar door vanuit de gemeente een ondersteunende en faciliterende rol aan te nemen.
- **Sport dichtbij:** Bij het bouwen van nieuwe wijken en infrastructurele projecten wil de ChristenUnie dat er plaats is voor zoveel mogelijk openbare beweegplekken en routes in de openbare ruimte. In bestaande wijken wordt een afspiegeling van de bewoners zichtbaar in het inrichten van de openbare ruimte qua sport en beweegplekken.
- **Sportservice:** De waardevolle inzet van Sportservice wordt gecontinueerd en naar behoefte uitgebreid. Sporten en bewegen moet bereikbaar zijn voor iedereen en samenwerking tussen de gemeente, onderwijs, zorginstellingen en verenigingen is cruciaal voor een gezonde, vitale en sociale samenleving.
- **Sport toegankelijk:** Zowel een goed plan voor inclusieve sport waar iedereen naar vermogen kan meedoen, maar ook betaalbare sport moet deel uitmaken van de sportvisie in Ede.
- **Zwemdiploma:** Elk kind in Ede heeft (uiterlijk) aan het einde van de basisschoolleeftijd een zwemdiploma. Voor minima is een tegemoetkoming in de kosten beschikbaar vanaf 6-jarige leeftijd.
- **Swim2play:** Alle basisscholen in de gemeente Ede kunnen vijf weken per jaar gebruik maken van het zwemvaardigheidsprogramma Swim2play. De gemeente investeert in deze nieuwe vorm van schoolzwemmen om de zwemvaardigheid op peil te houden en geeft zodoende een mooie impuls aan sporten op scholen.
- **Activiteitenkalender:** In EdeStad wordt weer een activiteitenkalender opgenomen voor alle laagdrempelige ontmoetingen en activiteiten.

- **Evenementen veilig en gezond:** Het is niet alleen van belang dat evenementen goed toegankelijk zijn, maar ook dat er in Ede heldere (subsidie-) afspraken zijn over afval, duurzaamheid, geluid en volksgezondheid.

Cultuur

- **Jeugd, Sport en Cultuurfonds:** Gemeente Ede gaat voor het cultuuraanbod aansluiten bij het landelijke Jeugd, Sport en Cultuurfonds. De mogelijkheid komt om ook gebruik te maken van "Ede doet mee" gelden. Daarnaast kan bijvoorbeeld voor muziek of sportlessen aanspraak gemaakt worden op het Jeugd, Sport en Cultuurfonds. Vanuit het Jeugd, Sport en Cultuurfonds komt meer geld beschikbaar per inwoner en is meer maatwerk mogelijk met aanbieders van sport en cultuur.
- **Brede bibliotheekfunctie:** Bibliotheken zien we als ruimten waar meer gebeurt dan het lenen en lezen van boeken, zoals bredere ontwikkeling rondom taal, van voorlezen tot taallessen of het aan de slag gaan met de inhoud van boeken. Ook is er behoefte aan het faciliteren van studieplekken.
- **Steun- en herstelregelingen:** Ook voor niet-gesubsidieerde instellingen en organisaties zijn steun- en herstelregelingen nodig na corona. De breedte van de culturele sector heeft geleden en de volle breedte voegt maatschappelijke waarde toe aan de inwoners van Ede.
- **Permanente atelierruimte:** Onze Edese kunstenaars verdienen atelierruimtes die structureel zijn. Wij willen inzetten op een koppeling van ondernemers in de culturele sector, zodat men elkaar kan versterken en inspireren en de culturele sector tot bloei komt. Dit zien we het liefst in het centrum van Ede en - afhankelijk van behoefte - ook in de dorpen.
- **Creatieve en culturele broedplaatsen:** Bij cultuur lijkt het vaak te gaan om grote gebouwen en gezelschappen, maar er zijn veel 'kleinere makers' in de creatieve en culturele sector. Commerciële (huur-)tarieven en ruimtegebrek mogen geen belemmering vormen voor de culturele ontwikkeling van onze inwoners. Er is vraag naar muzieklessen, poppodia en creatieve werkruimte. Daarom willen we dat de gemeente een actief beleid gaat opstellen voor de huisvesting en stimulering van cultuurmakers in brede zin.
- **Scholierenbezoek musea:** De gemeente stimuleert samenwerking tussen lokale musea, het toekomstige Artbase en WFC en onderwijsinstellingen door iedere basisschoolleerling en middelbare scholier minstens vier keer in zijn schooltijd naar een lokaal museum te laten gaan en stelt hiervoor cultuurbudget beschikbaar.

Herinneringstourisme en historisch Ede

- **Blijvend herinneren:** Dat de Airborne vlaggen hangen bij zowel flats als villa's door heel Ede laat zien dat we samen willen herinneren wat onze vrijheid heeft gekost. Het vormgeven van Airborne herdenkingen en activiteiten hier omheen verdienen blijvend budget en aandacht van jong tot oud. Het dropzone gebied op de Ginkel willen we blijvend markeren.
- **Faciliteren herinneringstoerisme:** Dankzij onder andere de inzet van vele vrijwilligers zijn er in Ede bijzondere herdenkingen en is er het jaar door veel herinneringstoerisme. Denk bijvoorbeeld aan de Landmark op de Ginkelse Heide. Het faciliteren in de vorm van goede klimaatadaptieve parkeervoorzieningen voor (elektrische-) auto's en bussen, veilige oversteekplaatsen en toiletvoorzieningen is

onvoldoende geregeld. Omdat verhalen verteld moeten blijven worden en herdenken nodig is, willen we goede voorzieningen, te beginnen bij de Landmark.

- **Wandelknooppunten:** Met het oog op de vele herinneringsmarkers in Ede kunnen wandelknooppunten nog beter worden aangelegd en aangegeven. Hier liggen kansen voor de gemeente om bewegen en historie nog beter op de kaart te zetten.
- **Onderling versterken historische verenigingen:** Historische verenigingen en musea rondom erfgoed bewaken de Edese historie op hoog kwalitatief niveau. Daarin zijn de vele vrijwilligers te prijzen. Om elkaar te versterken is het van belang om "elkaars etalage te zijn" en samen te werken. De digitale tafels zijn hiervan een mooi voorbeeld. Gezamenlijke projecten en advertenties én een goede connectie met het toekomstige Artbase is van belang. We willen dat basisscholen actief betrokken worden bij projecten van Cultura Erfgoed en lokale musea, zodat de geschiedenis wordt overgedragen op de volgende generaties.

“

Het schoon maken en houden van ons leefmilieu is een verantwoordelijkheid van ons allemaal. Een project als Schone Helden kan alleen slagen met medewerking van inwoners en steun vanuit de politiek. Ik draag daar met plezier mijn steentje aan bij, het geeft mij een voldaan gevoel.

Johan Boerema
Schone Held

4. We genieten van de schepping en dragen zorg voor de leefomgeving

*Wij zijn trots op onze omgeving: de Veluwe is om de hoek en het boerenland is een gebied waar genieten en een boterham verdienen samenkomt. **Fietsend en wandelend** kan onze leefomgeving het best worden genoten. **Schone mobiliteit** en **duurzame energie** past daarbij het beste bij onze opdracht tot rentmeesterschap. De waarden van onze omgeving staan onder toenemende druk: de recreatie neemt toe, boeren zien ontzettend veel uitdagingen op zich afkomen, de **biodiversiteit** is enorm teruggelopen en de luchtkwaliteit in de regio geeft reden tot zorg.*

*De ChristenUnie ziet en erkent dat onze levensstijl een onhoudbare druk zet op de aarde. Daar willen we iets aan doen, vanuit het besef dat we deze aarde **vanuit verantwoordelijkheid mogen beheren**, als ook vanuit het besef dat ons handelen nu en in de toekomst onhoudbare schade oplevert voor mensen in kwetsbare regio's van deze wereld en ook in toenemende mate in ons eigen land. Aan de andere kant is het een ingewikkeld probleem en is er geen gemakkelijke oplossing. **Consuminderen** en gezamenlijk met lef verandering inzetten zijn daarbij volgens ons eerste belangrijke ingrediënten. Door **groene verbindingen** vanuit de bebouwde kom naar het buitengebied willen we het buitenzijn stimuleren. Dit komt ook het welzijn van mensen ten goede en is nodig met het oog op **klimaatverandering**.*

Een aantrekkelijke stad en prettige dorpen

- **Inrichtingsstrategie:** Om een stad als Ede aantrekkelijk te houden, zal de openbare ruimte stevig moeten veranderen: meer groen en meer verblijfs- en speelruimte voor mensen. De auto krijgt een minder nadrukkelijke plaats in onze buitenruimte. De fiets, het openbaar vervoer en groen komen daarvoor terug. Hiervoor is een goede strategie op de buitenruimte nodig. Hierbij wordt ook samengewerkt met welzijn.
- **Fietsvriendelijk Ede:** Het gebruik van de fiets bevorderen we door op alle strategische plaatsen genoeg fietsenstallingen te plaatsen en te investeren in stoplichtloze fietssnelwegen. Bij nieuwbouw of herstructurering van wijken wordt uitgegaan van 'omgekeerd ontwerpen'. Dit houdt in dat fietsers en voetgangers leidend zijn en de auto-ontsluiting volgt.
- **Bomen en parken:** Eén volwassen boom kan een koelcapaciteit hebben van tien airco's. Er zijn meer bomen en groen nodig voor gezondheid, klimaatadaptatie en welzijn in de dorpen en Ede. We stellen een vergroeningsstrategie op en zetten ons in voor meer dorps- en stadsparken op centrale locaties.
- **Meer openbaar vervoer:** Met meer huizen en hoogbouw is het belangrijk om het openbaar vervoer te verbeteren en een aantrekkelijk en betaalbaar alternatief voor de auto te laten zijn. We maken werk van station Ede-West en stellen een actieplan op om het OV te verbeteren.
- **Parkeerbeleid:** Voor woningbouw in de stad zijn de parkeernormen vaak een probleem. We maken ruimte om dit op andere manieren op te lossen, bijvoorbeeld door lagere parkeernormen, deelvervoer of geclusterd parkeren op enige afstand. Wel houden we goed in de gaten dat dit op een realistische manier wordt uitgevoerd.
- **Wandelpaden en trottoirs:** Een fijnmazig netwerk van wandelpaden met bankjes om te ontmoeten en rusten is inzet in alle wijken. De ChristenUnie is blij met de vele mooie paden in de omgeving en juicht onderhoud van dit netwerk en uitbreiding in de wijken

toe. Ook zijn velen afhankelijk van goede trottoirs. Brede stoepen zonder struikeltegels is de norm voor heel de gemeente.

- **Looproutes en wachtplaatsen:** Voor ouderen en andere mensen die minder mobiel zijn, worden de looproutes naar het centrum, belangrijke ontmoetingsplekken en voorzieningen zoveel mogelijk aangepast naar hun behoeften. Bushaltes zijn ook toegankelijk voor ouderen en gehandicapten.
- **Fietspaden:** De fietsfamilie is uitgebreid: van stadsfietsen tot racefietsen, van driewielers voor peuters tot brede fietsen van fietsmaatjes. In allerlei soorten en maten maken we met elkaar gebruik van dezelfde fietspaden. Om gezond fietsgedrag te stimuleren en veiligheid te garanderen zijn brede en veilige fietspaden nodig. In de natuur zorgen we dat de fietspaden niet de natuur te veel verstoren.
- **Fietsplan:** We zetten ons in voor de concrete uitvoering van het huidige fietsplan. Daarnaast hebben we de ambitie om in en tussen wijken het fietsverkeer een betere plek te geven. Daarbij zijn routes naar scholen en intensief gebruikte fietsroutes een extra aandachtspunt in de analyse. Verbeterpunten uit deze analyse worden aan het fietsplan toegevoegd.
- **30km/u nieuwe 50km/u:** Binnen wijken rijdt men 30 km/u. Dit vergroot de veiligheid en zorgt ook voor minder overlast en uitstoot. In straten zonder voetpad is dit 15 km/u. Binnen de bebouwde kom hebben wegversmallingen als veiligheidsmaatregel de voorkeur boven andere maatregelen in verband met gebruik door hulpdiensten. Binnen de 30km/h-zones is er een voorkeur voor wegen met klinkers, omdat hierop bewezen minder hard wordt gereden en deze klimaatadaptiever zijn.
- **Provinciale wegen:** Voor de N224 en andere provinciale wegen dringen we er bij de provincie op aan dat er meer verkeersveiligheidsmaatregelen genomen worden.
- **Verkeer in wijken:** Parkeren en pakketpunten worden strategisch in (bestaande en nieuw te ontwikkelen) wijken geplaatst, zodat wijken autoluwer, veiliger en groener kunnen worden.
- **Spelen in openbare ruimte:** De openbare ruimte wordt aantrekkelijk vormgegeven met veel (natuurlijke) beweeg- en speelaanleidingen en met aandacht voor levensloopbestendigheid en inclusiviteit. Dit wordt samen met wijken en dorpen vormgegeven en de gemeente voert regie. Concreet zetten we ons in voor één of meerdere belevenisbossen.
- **Duurzame mobiliteit:** In dorpen en wijken krijgen duurzame mobiliteitsvormen meer ruimte. Zo wordt er een actieplan opgesteld voor het bevorderen van laadcapaciteit.
- **Bereikbaarheid kernen:** Goede bereikbaarheid van de kernen is een belangrijk punt. Samen met de Provincie en gebruikmakend van nieuwe mobiliteitsvormen moet de gemeente Ede werken aan een dekkende bereikbaarheid.
- **Verbindingen tussen wijken:** Wijken zijn zoveel mogelijk afgesloten van doorgaand verkeer. Doorgaande (spoor)wegen kunnen een barrière vormen voor fietsers en voetgangers om zich tussen wijken te begeven. Doorgaande wegen worden veiliger om over te steken en we zorgen dat fietsers en voetgangers zich veilig en snel tussen wijken kunnen verplaatsen.
- **Slimme verlichting:** Openbare verlichting is noodzakelijk voor sociale veiligheid en voor het voorkomen van ongelukken. Aan de andere kant is het belangrijk dit te beperken in verband met lichtvervuiling en de effecten hiervan op de natuur. We zetten daarom in op slimme verlichting: verlichting die in tijd en intensiteit zoveel mogelijk wordt beperkt tot de moment waarop het nodig is.

Duurzame energie

- **Energievouchers voortzetten:** Met kleine energiebesparende acties in huis valt al flinke winst te behalen. We zijn erg blij met de initiatieven rondom energievouchers waarbij inwoners 60,50 euro kunnen besteden aan besparende acties. Graag willen we de uitgifte van deze bonnen voortzetten, zodat iedereen zijn steentje kan bijdragen.
- **Energiebesparing:** De basis is minder energie en grondstoffen gebruiken. Wat ons betreft wordt daar steviger op ingezet met publiekscampagnes en geeft de gemeente het goede voorbeeld. Daarnaast worden goede voorbeelden actief onder de aandacht gebracht.
- **Bedrijfsdaken:** We stimuleren isolatie en zonnepanelen op bedrijfsdaken maximaal.
- **Coördinatie zon op (boeren)dak:** De gemeente neemt het voortouw in een gecoördineerde actie om zonnepanelen op (boeren)daken te stimuleren. Het gaat hierbij met name om de netaansluiting die voor individuele projecten veelal niet beschikbaar of betaalbaar is.
- **Locatiekeuze zonneweides:** Voor de locatiekeuze van zonneweides worden kwalitatief veel hogere eisen gesteld, zodat deze passen bij het landschap en een aanvulling vormen op de biodiversiteit. De gemeente neemt een grotere rol bij deze locatiekeuze, zodat combinatie met beleidsdoelen, zoals natuur/ biodiversiteit, recreatie of agrarische functieverandering mogelijk gemaakt worden. Deze zogenaamde dubbelfunctie wordt verplicht.
- **Clustering zonneweides:** Zonneweides worden in principe zoveel mogelijk geclusterd (voorbeeld: Wells Meer), zodat versnippering beperkt wordt en het landschap goed ingericht kan worden.
- **Zonnepanelen boven parkeerplaatsen:** Zonnepanelen als carport boven parkeerplaatsen wordt actief ondersteunt. Hierbij wordt een subsidie voor de onrendabele top ingesteld. Bij deze ontwikkeling worden ook duurzame mobiliteit en klimaatrobustheid meegenomen.
- **Financiële participatie:** Wij willen dat inwoners van Ede meer delen in de opbrengsten van de ontwikkeling van duurzame energie. Dit kan enerzijds financieel door eigendom (minstens 51% lokaal eigenaarschap) en anderzijds doordat er meer kwaliteit aan de leefomgeving wordt toegevoegd.

Samen energie besparen

We weten dat energiebesparing en minder consumeren de basis is voor het produceren van groene energie. Dat daar de grootste uitdaging ligt, maar ook de grootste winst. Dat deel van de opgave kunnen we alleen als samenleving samen oppakken. De gemeente kan daarin stimuleren, informeren en meehelpen om drempels samen aan te pakken. Toch is het te simpel om met z'n alleen dit te blijven zien als een lastig probleem waar 'de ander' iets moet doen. Laten we zelf beginnen, dus óók bij de gemeente door dit tot eerste prioriteit maken.

- **Windturbines:** Langs de A30 wordt onderzoek gedaan naar een cluster van windmolens. Wij willen dat het maximale (passende) scenario wordt benut, zelfs als dit iets boven onze (korte termijn) doelstellingen uitkomt.
- **Warmtenet:** In Ede hebben we een modern warmtenet. Het kan worden verbeterd door dit alleen in te zetten voor gebouwen die niet met een meer duurzame warmtebron kunnen worden verwarmd. Verder wordt het zo min mogelijk gebruikt voor tapwater en de infrastructuur wordt ingezet als open net, waarbij diverse bronnen kunnen worden aangesloten en er meer concurrentie en keus ontstaat.
- **Biomassa:** In Ede wordt veel gebruikt gemaakt van biomassa. Wat ons betreft wordt dit beperkt tot een tijdelijk rol als overgang naar duurzame varianten. We bouwen het gebruik van biomassa af en staan geen uitbreidingen toe. Daarnaast zorgen we dat de huidige biomassaverbranding strikt gemonitord wordt.
- **Geothermie:** Warmte uit de diepe ondergrond kan een goede duurzame basislast leveren voor het warmtenet. Toch kleven er ook wat risico's aan deze techniek. Een zorgvuldige belangenafweging en een forse beperking van risico's zijn daarom belangrijke randvoorwaarden voor eventuele vergunningen.

Agrarische sector

- **Samen de lange termijn voor ogen hebben:** Voor langdurige verandering is een langetermijnvisie nodig die richting kan geven. Boeren kunnen dan stapsgewijs hier naartoe werken. Vertrouwen en samenwerking zijn hierbij belangrijk, net als een overheid die zowel duidelijkheid biedt als een partner is bij al die veranderingen.
- **Doelvoorschriften:** De gemeente werkt zoveel mogelijk met doelvoorschriften (tegenover middelvoorschriften). Zo wordt ruimte voor ondernemerschap geboden.
- **Verbinding stad en land:** We stimuleren ontmoetingen tussen agrariërs en inwoners om de verbinding te leggen. Voorbeelden hiervan zijn stadsboerderijen zoals in Kernhem. Initiatieven om de lokale producten in Ede aan te bieden en omgekeerde initiatieven om inwoners van Ede (en toeristen) kennis te laten maken met de boerenpraktijk en zodat men daar lokale producten kan kopen.
- **Goede voorbeelden:** Samen met de sector wordt er gewerkt aan toekomstbestendige concepten voor de diverse sectoren, zoals bijvoorbeeld het 'valleivarken'. Deze concepten zijn voor medeboeren en de consument te bezoeken.
- **Natuurinclusieve landbouw:** We ondersteunen regeneratieve en natuurinclusieve landbouw. Dit wordt gestimuleerd op onze eigen gronden via de pachtvoorwaarden en beheervoorwaarden. We intensiveren onze samenwerking door naast cursussen en informatie, samen met partners als de Provincie, boeren ook te helpen om concrete stappen te zetten.
- **Buffer rondom natuur:** Rondom natuur komt een zone waarin minder milieubelastende landbouwpraktijk wordt gestimuleerd.
- **Piekbelasters:** Een klein aantal bedrijven zit in de lastige situatie dat zij een extra hoge impact hebben op de natuur. Hun locatie ligt ongunstig, dichtbij kwetsbare natuur. Als gemeente werken we met deze boeren samen en bekijken verplaatsing en vermindering. Juist deze locaties leveren veel 'ruimte' op voor natuur, landbouw of andere ontwikkelingen.
- **Intensieve bedrijven:** De Foodvalley kent een hoge belasting van de luchtkwaliteit, maar minder merkbaar ook op de bodem- en waterkwaliteit. We werken samen met

deze boeren en trekken samen alles uit de kast: van uitstoot beperkende maatregelen tot (vrijwillige) uitkoopregelingen.

- **Meer landschapselementen:** Boeren worden meer ondersteund in hun zorg voor landschapselementen. De gemeente gaat hierin actiever ondersteunen en trekt hiervoor fondsen aan of investeert zelf. Nieuwe aanleg gebeurt zoveel mogelijk op vrijwillige basis en het bestaande wordt zo goed mogelijk wettelijk beschermd.
- **Vrijkomende agrarische bebouwing:** Voor vrijkomende agrarische bebouwing en erven worden goede oplossingen geboden zoals kleinschalige woon- en zorgvormen.
- **Clustering vrijkomende bebouwing nabij kernen:** Bij functiewisselingen van agrarisch naar wonen en werken wordt er gestreefd dit zoveel mogelijk richting de bestaande kernen en buurtschappen te clusteren.

Natuur en klimaat

- **Landschapselementen:** Natuur- en landschapselementen zijn belangrijk voor het landschap, recreatie en bovenal de biodiversiteit. Deze ecologische structuren worden beschermd. Samen met boeren, terreinbeheerders en natuurorganisaties wordt er gewerkt aan een terugbrengen en uitbreiden hiervan.
- **Eindeloze exoten bestrijding:** In Ede worden een paar exoten bestreden zonder uitzicht op uitbanning. Omdat deze bestrijding erg kostbaar kan zijn, willen wij deze bestrijding opnieuw bekijken. In het geval van Prunus willen we stoppen met het geheel bestrijden, en alleen in geval van overlast nog ingrijpen. Voor de reuzenberenklauw willen we bekijken of deze ook anders behandeld kan worden.
- **Ecologisch maaibeheer:** Het maaibeheer in de gemeente wordt nog meer insectvriendelijk. Dat betekent zo min mogelijk maaien in het voorjaar en meer gebruik maken van strokenmaaien of cyclusbeheer.
- **Natuurinclusief bouwen:** Onze gebouwen zijn steeds kierdichter en bieden minder ruimte voor vogels, vleermuizen, insecten, etc. Door vooraf goed in kaart te brengen welke planten en dieren gebruik zouden kunnen maken van een gebouw, kunnen speciale voorzieningen aangebracht worden in een gebouw. Denk aan nestbakstenen, kleine ruimtes die worden opengelaten of lampen die geen verstoring geven. Zulke veranderingen kosten op deze manier vaak niets tot relatief erg weinig extra.
- **Groen bij nieuwe bedrijven:** Bij gebiedsontwikkeling en als bedrijven zich vestigen op bedrijventerreinen wordt een klimaatadaptief en biodivers groenplan verplicht.
- **Watertekort:** Er wordt nadrukkelijker rekening gehouden met water(tekort), ook vanuit oogpunt van brandbestrijding op de Veluwe. Hiervoor stellen we een uitvoeringsplan op. Maar ook voor de biodiversiteit heeft deze verandering grote gevolgen. We intensiveren onze inzet om hemelwater zoveel mogelijk vast te houden en de gevolgen voor aanplant en samenstelling van bos verwerken we in ons beleid.
- **Grond(water) vervuilingen:** Op een aantal plekken zijn er vervuilde grond(water)locaties uit het verleden. Denk aan Enka, de Beatrixbult of de Belt in Wekerom. Met de omgevingswet komt de bevoegdheid op dit onderwerp meer naar de gemeente toe. We grijpen dat moment aan om in beeld te brengen om welke locaties het gaat en om een actieplan op te stellen. Het uitgangspunt daarbij is al deze vervuilingen, waar technisch mogelijk, uiteindelijk op te ruimen.
- **Bomenfonds:** Het bomenfonds kan beter functioneren. We evalueren de werking en pakken de verbeterpunten aan. Een van de knelpunten in de uitvoer van het

bomenfonds is het tekort aan grond om deze op te planten. Hiervoor wordt het landschapsfonds ingezet.

- **Landschapsfonds:** Vanuit diverse hoeken is er behoefte aan natuurcompensatie,-uitbreiding of -herstel. Om te voorkomen dat er diverse potjes naast elkaar bestaan, wordt er één robuust landschapsfonds gevormd. Dit wordt een breed inzetbaar fonds dat flexibel kan werken. Doel is om biodiversiteit, ecologie en landschapontwikkeling in de gemeente Ede te bevorderen.

Recreatie

- **Kwaliteitstoerisme:** We zetten in Ede in op kwaliteitstoerisme en minder op massatoerisme. Als onderdeel van de strategische positionering van de dorpen wordt per dorp/ streek deze ambitie voor kwaliteitstoerisme uitgewerkt in een recreatiestrategie. Dit gebeurt in nauwe samenwerking met de recreatiesector.
- **Zonering:** De provincie is bezig met een plan om de natuur op te delen in zones waar recreatie plaats kan vinden en waar juist rust voor de natuur moet zijn. We maken hier actief gebruik van, zodat we én de recreatieve sector versterken, en de natuurwaarden beschermen en uitbreiden. Als onderdeel hiervan zetten we in op het ontwikkelen van passende klimaatadaptieve parkeerplaatsen in het buitengebied.

“

Je mag zijn zoals je bent! Ik zeg dit vanuit mijn werk - mijn kindwinkel en als stagebegeleider- voor de doelgroep die bijna overal buiten valt, met liefde en passie voor kids.

Sara Kakebeen
Eigenaar Sari Marijs, ondernemer

5. Onze economie en ondernemerschap is gericht op bloei

*De ChristenUnie staat voor een **economie die werkt voor mensen** en een economisch beleid dat streeft naar bloei, in plaats van naar maximale groei. Dit vertaalt zich in een **duurzame economie**: enerzijds de duurzaamheid van het gebruik van **grondstoffen** en de plek waar we onze producten produceren en anderzijds de **duurzame inzetbaarheid van mensen**.*

*De gemeente Ede is onderdeel van Foodvalley. Food is dan ook een belangrijk onderdeel van de economie. Dit krijgt gestalte in een sterke agrarische sector die we koesteren en ondersteunen bij de transformatie die deze sector doormaakt. **De komst van het World Food Centre** biedt ook veel kansen voor de lokale en regionale economie. Ede versterkt haar positie op het gebied van food en wordt hiermee een **meer aantrekkelijke gemeente voor bedrijven** om zich te vestigen. Dit is ook goed voor de werkgelegenheid in Ede. We willen **dat werken loont** en een inclusieve arbeidsmarkt.*

*De ChristenUnie is voor de duurzame inzetbaarheid van mensen. Dit begint bij de jongeren die hier wonen en al dan niet na hun studie hier aan het werk kunnen gaan. In het **sterke midden- en kleinbedrijf** in deze regio wordt veel gedaan aan de binding van mensen, ook in tijden waarin het minder goed gaat met de economie. Ook hecht de ChristenUnie grote waarde aan een goede balans tussen **werken, zorgen en rusten**.*

*De lokale overheid speelt, samen met kennisinstellingen, het bedrijfsleven en andere overheden een belangrijke rol in de versterking van de **regionale arbeidsmarkt** en de (regionale) **circulaire economie**. Het MKB is onmisbaar voor werkgelegenheid, de lokale economie, voor ontwikkelingen van producten en voor de leefbaarheid. De ChristenUnie komt op voor ondernemers en zet zich in voor een **lokale economie** waarin genoeg is voor iedereen.*

Ondernemersklimaat

- **Dorpen:** Het is belangrijk om voldoende ruimte voor lokale economische bedrijvigheid in de dorpen te bieden. Wij willen waar mogelijk ook groei van bedrijven, waaronder ook detailhandel en horeca binnen dorpen, faciliteren, hetzij op het bedrijventerrein of elders in de dorpen.
- **Vestiging in Foodvalley:** We willen een aantrekkelijk vestigingsklimaat voor (food gerelateerde) bedrijven. In overleg met ondernemers en andere gemeenten in de regio Foodvalley worden kaders opgesteld voor nieuw te ontwikkelen (delen van) bedrijventerreinen. Op deze wijze kan bevorderd worden dat (food gerelateerde) bedrijven, die elkaar versterken, bij elkaar in de buurt gevestigd kunnen zijn. Zo werken we aan een duurzaam ondernemersklimaat met een toegankelijke gemeente/ regio Foodvalley. Duidelijkheid vanuit de gemeente voor welk thema, bij welk loket en welke persoon men terecht kan, is helpend voor de opstart van bedrijven. Het is belangrijk dat de gemeente Ede dit up-to-date publiceert op de gemeentelijk website.
- **Behoud functies kleine kernen:** In onze dorpen en wijken zetten we in op het behoud van functies. Kleine winkelcentra zijn erg belangrijk voor de leefbaarheid en

sociale contacten. We gaan hier creatief mee om, bijvoorbeeld door het combineren van functies.

- **Compacte regelgeving:** Waar mogelijk worden procedures en wet- en regelgeving compacter gemaakt voor het stimuleren van ondernemerschap en de inzetbaarheid van mensen op een krappe arbeidsmarkt. We vinden het belangrijk om te werken vanuit gezond vertrouwen. De ChristenUnie staat voor een gemeentelijke overheid die niet verjuridiseert. Jaarlijks organiseert de ChristenUnie een bijeenkomst om met ondernemers in gesprek te gaan over mogelijkheden om wet- en regelgeving op een realistische manier te verminderen.
- **Samenwerking ondernemers:** Het stimuleren van meer samenwerking tussen bedrijven in Ede is wenselijk. Een mogelijkheid hiervoor is de oprichting van een ondernemersvereniging waarin alle bedrijventerreinen vertegenwoordigd zijn en die aantal keer per jaar samenkomt en waarin de belangen van bedrijven in Ede en de gemeente worden geborgd. Belangrijk is het om de regio Foodvalley hier ook bij te betrekken, omdat onze lokale economie deel uitmaakt van deze regio. Dit alles met het oog op kortere lijnen, het stimuleren van werkgelegenheid en het creëren van stageplaatsen voor lokale jongeren.
- **Faciliteren startende ondernemers:** We stimuleren broedplaatsen van startende, innovatieve ondernemers en bereiken dit door het beschikbaar stellen van ruimte en het stellen van de juiste wettelijke kaders.
- **Impact ondernemen:** Het huidige beleid waarin kringlooeconomie en sociaal ondernemerschap in het bijzonder aandacht krijgt, wil de ChristenUnie voortzetten. De energietransitie is hierin ook een belangrijk thema. We stimuleren deze uitgifte van vouchers voor de komende jaren. Groen, duurzaamheid, sociaal ondernemen en het creëren van korte ketens zijn relevante thema's voor impact ondernemen.
- **Producten uit de regio:** De komende periode willen wij dat de gemeente samen met boeren, voedselproducenten en (super)markten gaat inzetten op het promoten van het eten van lokale producten.

Midden- en kleinbedrijf (MKB)

- **Duurzaam MKB:** De ChristenUnie is voor een kringlooeconomie en stimuleert dit van harte. Bij een kringlooeconomie worden reststoffen die overblijven bij een productieproces opnieuw ingezet in plaats van het starten met nieuwe materialen. Voorbeelden hiervan zijn het inzetten van reststromen in de bouw en het gebruik van oude kleding voor het maken van cadeauverpakkingen.
- **Innovatievouchers:** MKB-ondernemingen houden hun personeel in moeilijke tijden het liefst vast. Als gevolg van crises kan innovatie nodig zijn. De gemeente wil investeringen in innovatie stimuleren door innovatievouchers uit te geven. We stimuleren de uitgifte van deze vouchers. Wanneer het plafond van € 250.000 bereikt is, willen we dat opnieuw wordt afgewogen of de uitgifte van nieuwe innovatievouchers gewenst is om het MKB veerkrachtig te houden.
- **(Europese) subsidies:** In Europa blijven veel subsidies onbenut. We willen dat ondernemers hierop attent worden gemaakt. De gemeente Ede is een innovatieve vestigingsplek voor bedrijven. Het MKB is bij uitstek een broedplek voor innovatie. De ChristenUnie wil de kennis over en het aanvragen van Europese subsidies uitbreiden. De rol van de Gemeente Ede is hierin verbindend om samenwerking tussen deze partijen te faciliteren en hierin het voortouw te nemen.

Ede-Centrum

- **Ede-Centrum vol activiteit:** De ChristenUnie vindt het belangrijk dat Ede-Centrum vol activiteit, groen en gastvrij is. Leegstand moet worden voorkomen en voor leegstaande panden is het van belang dat gekeken wordt naar een zinvolle invulling, het liefst met detailhandel waarbij ook gekeken wordt naar de mogelijkheden om sociale ondernemers hier invulling aan te laten geven. Dit kan bijvoorbeeld door in een pand startende, sociale ondernemers te huisvesten in combinatie met horeca waar mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt werkzaam zijn. Zo wordt een sociaal en commercieel hart gecreëerd.
- **Herbestemming:** Als het niet mogelijk is detailhandel, horeca of andere ondernemersactiviteiten te vestigen in een leegstaand pand is het van belang dat ook de optie herbestemming naar wonen eenvoudiger wordt gemaakt. Concreet betekent dit het onder voorwaarden mogelijk maken van woonbestemming aan de rand van het winkelcentrum.
- **Ondernemers:** De ChristenUnie wil naast de ondernemers uit Ede-Centrum staan en waar mogelijk het behouden van een diverse detailhandel met ook kleine ondernemers stimuleren. Dit kan door middel van het verlenen van voorrang en het meedenken binnen de kaders bij aanvragen bij de gemeente voor vergunningen voor bijvoorbeeld verbouwingen of bestemmingsplanwijzigingen, maar ook door coullance te bieden bij de diverse belastingen, waaronder de reclamebelasting. Deze kan afhankelijk gemaakt worden van de hoogte van de omzet.
- **Korte lijnen met de gemeente:** Wij vinden de zichtbaarheid van de binnenstadsmanager belangrijk, zodat de ondernemers in Ede-Centrum gehoord en gezien worden. Korte lijnen met de gemeente leveren sneller resultaat op. De samenwerkingen tussen de ondernemers in Ede-Centrum zijn hierbij ook van belang.
- **Binnenstadsplatform en BedrijfsInvesteringsZone (BIZ):** De ChristenUnie is voor het vormen van een nieuw Binnenstadsplatform, het liefst in 2022. Voorwaarde hiervoor is wel dat vastgoedeigenaren binnen 12 maanden een BedrijfInvesteringsZone vormen en structureel financieel gaan bijdragen voor de verdere ontwikkeling van Ede-Centrum. Middels een convenant tussen de gemeente en de vastgoedeigenaren wordt geborgd dat deze bijdragen niet wordt verhaald op de huurders.
- **Aantrekkelijke stadskern:** De gemeente blijft verantwoordelijk voor een aantrekkelijke stadskern die uitnodigend is. Het marktplaatsplein is wat ons betreft een mooi voorbeeld. Daarnaast willen we goede toiletvoorzieningen, fietsenstallingen binnen en buiten, aantrekkelijke looproutes en zitmogelijkheden. Ook de plannen voor een stadspark juichen we toe en wat ons betreft met voorzieningen voor alle generaties.

Werken en rusten

- **Collectieve rustdag:** De ChristenUnie gelooft in het nut van een collectieve rustdag in een wereld waarin de 24-uurs economie toeneemt. Ondernemers en hun winkelpersoneel hebben ook momenten van rust en ontspanning nodig. De ChristenUnie wil (kleine) ondernemers beschermen tegen het altijd open moeten zijn. Dit betekent dat de mogelijkheden voor de zondagsopenstelling niet verder verruimd worden en dat winkeliers niet onder druk worden gezet om verplicht open te zijn op vastgestelde koopzondagen.

Werk voor iedereen

- **Basisbanen:** Mensen met een uitkering en weinig kansen op de arbeidsmarkt wordt - als het aan ons ligt- een basisbaan aangeboden. Werken is beter voor het zelfrespect, welzijn en de sociale verbinding dan thuiszitten. Begeleiding en maatwerk wordt hierbij geboden door de gemeente, zodat de belasting voor werkgevers tot een minimum beperkt blijft. Bestaand vrijwilligerswerk kan hierbij ook als basisbaan gelden.
- **Aandacht voor scholingsvouchers:** Via het Leerwerkloket zijn scholingsvouchers beschikbaar. Hiermee kunnen mensen voor omscholing een opleiding volgen tot een functie die bij hen past. Actieve promotie van deze vouchers geeft een nieuwe impuls aan de ontwikkeling van inwoners en de veranderde vraag naar werknemers.
- **Werken moet lonen:** Wanneer inwoners met een uitkering weer gaan werken, komt men in een situatie dat werken pas boven de 20 uur gaat lonen. De ChristenUnie vindt dat dit anders moet en dat er creatieve manieren gevonden moeten worden die werken stimuleren, zodat werken loont. Zie bijvoorbeeld de Duitse mini-jobs of de beschikbaarheid van basisbanen. Zolang de Participatiewet niet naar behoren functioneert en niet uitgaat van mogelijkheden zoeken we creatief naar mogelijkheden om onze inwoners extra's te gunnen als zij zich hiervoor inspannen.
- **Beperk de papierwinkel:** De vele formulieren en verantwoording vormen een hoge drempel in een bijstands- of uitkeringssituatie. Zeker wanneer men uit deze situatie wil en kan komen. Men komt vaak in een papierwinkel terecht en moet heel alert zijn op inkomsten, giften en (vrijwilligers-) vergoedingen. Iemand die een tijdelijke werkervaringsplek had, moet daarna weer opnieuw bijstand aanvragen. Wij willen een actieplan in onze gemeente om deze drempels lager te maken en vereenvoudiging aan te brengen voor zover de wet dit toelaat.
- **Banenmarkt en scholingsdagen:** Actieve promotie van de lokale arbeidsmarkt en (om-) scholing is goed voor heel onze gemeente. Een jaarlijkse banenmarkt en scholingsdagen kunnen hieraan bijdragen. We zien hierin een taak weggelegd voor Werkkracht, het Leerwerkloket, onderwijsinstellingen en andere organisaties van de regio Foodvalley.
- **Vrijwilligerswerk als volwaardig werk:** Wanneer 60-plussers werkloos zijn, is het extra moeilijk om een vaste, betaalde baan te vinden. Sommigen van hen verlenen intensieve mantelzorg of zetten zich meerdere dagen per week in als vrijwilliger. Wij willen dat er een vrijstelling van sollicitatieplicht komt voor werkzoekenden boven de 60 jaar, wanneer zij zich meerdere dagen per week als mantelzorger of vrijwilliger inzetten. Dit is vergelijkbaar met de vrijstelling van alleenstaande ouders met een kind onder de vier jaar.

A young man with short brown hair and a light beard is standing outdoors in front of a modern, multi-story apartment building. He is wearing a grey wool coat over a mustard yellow turtleneck sweater. He is looking slightly upwards and to his right with a thoughtful expression. The building behind him has large glass windows and balconies with glass railings. The sky is clear and blue. In the foreground, the rear of a silver car is visible on the left, and a dark blue car with a yellow license plate is on the right.

“

Als student vind ik het belangrijk dat studenten genoeg plek hebben om te wonen. Ook moeten ze beter worden voorgelicht over hun rechten. Wat mag er bijvoorbeeld wel en niet in een huurcontract staan?

Bas van Leeuwen
Student Social Work

6. Jongeren groeien op met een hoopvol perspectief

*Jong zijn en opgroeien in Ede is - volgens de jongeren die we gesproken hebben - iets om dankbaar en tevreden mee te zijn. We geven onze mooie gemeente door aan een **volgende generatie**. Dat vraagt om verantwoordelijke keuzes van ons, maar ook dat we jongeren begeleiden naar volwassenheid. Als ChristenUnie zijn we overtuigd van de waarde van stabiele gezinnen en netwerken, van betrokken onderwijzers, sportcoaches en **jongerenwerk**. Om die zorgzame schil rondom jongeren vorm te geven, vinden we alle investering de moeite waard, omdat ieder kind het waard is om met een hoopvol perspectief op te groeien. Kinderen en jongeren uit onze gemeente, basisschoolleerlingen, middelbare scholieren, studenten en starters op de arbeidsmarkt hebben verteld waar ze op hopen en wat ze wensen. Dit wordt beschreven in de **jongerenparagraaf** die daaruit is voortgekomen. Als ChristenUnie scharen we ons achter de jongeren die we hebben gesproken, en die hun tevredenheid en hoopvol perspectief verwoorden. Zij zijn de volgende generatie die op onze schouders mogen staan.*

- Jongerenparagraaf -

Beste Edenaren,

Wij - kinderen en jongeren uit de gemeente - hebben onze eigen ideeën over wat goed is voor Ede. Eerst willen we tegen iedereen zeggen; we zijn blij dat we hier wonen en we zijn vooral heel tevreden over de meeste dingen. Dat is mooi toch?

Maar, als we toch wat ideeën mogen delen voor een nieuwe bestuursperiode, hier zijn ze;

Wij, basisschoolleerlingen:

- vinden wonen in de gemeente Ede **heel erg fijn**, eigenlijk alles is hier wel;
- vinden dat er veel **kleine speeltuintjes** zijn. Sowieso zijn die niet eerlijk verdeeld over alle wijken. De speeltuintjes zijn erg leuk. Maar als je ouder wordt, is het wel leuker om een paar grotere speeltuinen te hebben, waar je iets meer kunt doen;
- vinden dat het meestal wel **veilig is om naar school te fietsen**, maar sommige plaatsen zijn gevaarlijk en oudere straten zijn te smal. Het stoplicht van de Proosdijerveldweg / N224 staat heel kort op groen en de auto's crossen snel door. Ook het tunneltje bij de Parkweide voelt niet fijn in de bocht. Daar zie je niet wat er aan komt. Kan daar niet beter een spiegel ofzo komen?;
- vinden dat je uit heel veel leuke sporten kunt kiezen. Ook de **schoolsportolympiade** is super. Wat jammer dat die nu al een paar jaar niet doorgaat, net zoals **schoolvoetbal** tegen andere scholen ook weer leuk zou zijn.

Wij, middelbare scholieren:

- willen graag een **hangplek ergens buiten**, niet alleen ver weg, maar gewoon dichtbij huis. Laat ons wat geluid maken, dat hoort er gewoon bij. We willen elkaar ontmoeten;
- zien dat er leuke speeltuintjes zijn, maar niet echt ingericht voor ons. Maar meer plaatsen die voor jongeren geschikt zijn, zou fijn zijn. Misschien kunnen we in het **nieuwe stadspark** gaan skaten? Dat is ook gaaf om naar te kijken en oudere mensen vinden het misschien wel leuk om daar te jeu-de-boulen;
- vonden het gaaf dat er speciale dingen voor jongeren werden georganiseerd tijdens corona. Kunnen **game events en andere vergelijkbare activiteiten** alsjeblieft blijven?
- zouden het ook leuk vinden als er meer evenementen zijn waarbij de **scholen in Ede de 'strijd' met elkaar aangaan**. Dan leren we tenminste ook jongeren van andere scholen kennen en kunnen we een toffe tijd hebben;
- missen levendigheid voor jongeren in Bennekom. Er wonen wat meer oudere mensen. Zou er in **Bennekom ook meer jeugdwerk** kunnen komen? En misschien herkennen jongeren uit andere dorpen dit ook wel.

Wij, studenten:

- vinden Ede heel gemoedelijk. Laten we elkaar blijven **groeten op straat**;
- hebben behoefte aan **studieplekken in de gemeente** die ook echt aangemerkt worden als studieplekken, zodat we ons daar niet ongemakkelijk voelen. Een soort 'place-to-be' voor jongeren waar je ook overlegruimte hebt;
- zijn blij met de vele studentenverenigingen en kerken **waar we welkom zijn**;
- hebben behoefte aan een **soort jongerenloket** waar je na je studie terecht kunt met vragen over wonen, verzekeren, geldzaken, solliciteren en voor een goed gesprek;
- **missen geschikte woonruimte** als we klaar zijn met studeren en uit ons studentenhuus gaan. Liefst wonen we dan met wat werkenden bij elkaar, maar zo dat we nog wel gezelligheid en een gezamenlijke ruimte hebben. Het is jammer dat de campus niet goed gebouwd is om het gezellig te hebben met elkaar;
- maken ons zorgen over het feit dat veel studentenhuizen momenteel verkocht worden. Hoe kunnen we als studenten weten wat onze rechten zijn? Graag ontvangen we informatie over **rechtsbescherming voor hurende studenten**.
- vinden het rommelig dat in het centrum - waar veel studenten wonen - **de ondergrondse afvalcontainers slecht geleegd worden**. Dat willen we graag anders zien;
- willen graag dat de **sportkaart** in Ede blijft bestaan. We waarderen dit enorm en maken en graag gebruik van.

*We kunnen als ChristenUnie mooie plannen schrijven over onze jongeren, maar de rijkdom van onze democratie is dat hun **eigen stem telt**. Daarom gaan we vierkant achter de hierboven beschreven punten staan en willen we die stemmen vertolken in de gemeenteraad.*

Aanvullende speerpunten jeugd

- **Kindercollege en jongerenraad:** Ede heeft de rijkdom van een kindercollege en jongerenraad. Geweldig dat zij zo betrokken zijn bij de lokale democratie. Omdat besluiten rechtstreeks invloed hebben, willen we dat aan hen pro-actief om advies wordt gevraagd en dat ze betrokken wordt bij relevante thema's.
- **Jongerenwerk:** Duurzame contacten in het jongerenwerk zijn van groot belang om vanuit relatie te werken en jongeren in kwetsbare posities te ondersteunen. We willen inzetten op meer jongerenwerkers en vaste jongerenruimten in wijken en dorpen.
- **Jongerenregisseurs:** In Ede willen we jongerenregisseurs bij een speciaal jeugdloket of jongereninformatiepunt. Zowel jongeren met praktische vragen als jongeren met complexere (hulp)vragen kunnen hier een beroep doen op een jongerenregisseur die begeleidt en coacht rondom huis, opleiding, inkomen en zorg.
- **Omgaan met geld en schulden voorkomen:** Geldlessen voor kinderen worden aangeboden aan scholen en informatie rondom sparen en uitgaven, zoals verzekeringen en abonnementen krijgen extra aandacht rondom het 18^e levensjaar.
- **Perspectieffonds jongeren:** Wanneer jongeren met geldzorgen en schulden aankloppen bij de gemeente is snelle actie van belang. Naar Rotterdams voorbeeld willen we een Perspectiefpact waar jongeren tussen de 18 en 27 jaar door een actieprogramma uit privaat en publiek geld perspectief en uitweg uit de schulden wordt geboden.
- **Jonge mantelzorgers:** Jongeren onder de 18 die mantelzorger zijn, worden optimaal ondersteund vanuit de WMO, zodat zij gewoon naar school kunnen gaan en vrije tijd hebben.
- **Seksuele weerbaarheid:** Uit gesprekken met ouders en meisjes in het buitengebied, blijkt dat zij regelmatig te maken hebben met seksueel grensoverschrijdend gedrag. De gemeente zet in op passende seksuele weerbaarheidstrainingen voor deze doelgroep.

“

Ede is een financieel gezonde gemeente. Dat willen wij graag zo houden. Het is daarom nodig dat uitgaven en inkomsten goed in balans blijven. Wij vinden dat de vergoedingen die de gemeente in rekening brengt voor afvalinzameling en riolering daarom kostendekkend moeten zijn.

Leon Meijer
Wethouder

7. De gemeente is dienstbaar en dichtbij

*Ondanks haar stedelijke omvang en problematiek, is er in de gemeente Ede sprake van een dorps karakter. De ChristenUnie waardeert **het eigene van de lokale gemeenschappen binnen wijken en dorpen**. In onze gemeente kijken mensen naar elkaar om en zoeken verbinding. Dat juichen we als ChristenUnie vanzelfsprekend toe. De gemeente heeft vooral als taak de samenleving te versterken en moet daarom **dienstbaar zijn**. De gemeente staat naast haar inwoners, maar doet ook een beroep op hen, om te wijzen op de eigen verantwoordelijkheid, maar ook om mee te denken, te stimuleren en te ondersteunen waar dat nodig is. In deze samenleving is sprake van **participatie**. Een samenleving is het werk van inwoners en maatschappelijke verbanden samen. De gemeente versterkt de samenleving.*

*Om de samenleving te versterken, moet de gemeente haar **bestuur en organisatie** hierop inrichten. Er moet sprake zijn van duidelijke en begrijpelijke **communicatie** en de gemeente moet **bereikbaar** zijn. Wat lokaal kan, doen we als gemeente lokaal. Maar als het nodig is, zoeken we de **samenwerking in de regio**. In alle werkzaamheden van de gemeente speelt **digitalisering** een steeds grotere rol, nauw verbonden met **privacy**. De gemeente gaat zorgvuldig met informatie en persoonsgegevens om. Dit alles terwijl zij haar **financiën** op orde heeft: zij is een betrouwbare, goede rentmeester van de beschikbare middelen. Het gaat namelijk om geld van onze inwoners.*

Dorpen en wijken waarderen

- **Lokale gemeenschappen:** De ChristenUnie waardeert het eigene van de lokale gemeenschappen binnen wijken en dorpen. De gemeente moet alle mogelijkheden benutten om bewoners van deze lokale gemeenschappen te betrekken bij zaken die hen raken.
- **Budget:** De ChristenUnie wil dorpen en wijken eigen verantwoordelijkheid geven, ondersteund met eigen budgetten. De kracht van de lokale gemeenschap is daarbij uitgangspunt. De Valkse Groencoöperatie, in het buurtschap De Valk, is hiervan een voorbeeld.

Meer over de eigenheid en mogelijkheden van dorpen en wijken leest u in hoofdstuk 10.

Dienstbaar zijn

- **Wederzijdse verantwoordelijkheid:** De gemeente dient haar burgers. De gemeente doet echter ook een beroep op haar eigen inwoners, in wederzijdse verantwoordelijkheid. Daarom is er met regelmaat overleg met organisaties in de sociale basis, maatschappelijke organisaties, kerken, moskeeën en verenigingen. Ieder heeft een eigen rol en we versterken elkaar door samen op te trekken, te signaleren en te ondersteunen.
- **Menselijke maat:** Waar mogelijk is er aandacht voor maatwerk en 'de menselijke maat'. Ambtenaren krijgen zoveel mogelijk beleidsruimte om geschikte oplossingen te zoeken voor individuele casuïstiek.
- **Vangnet:** Voor mensen die het echt niet zelf of samen met anderen kunnen, biedt de gemeente een vangnet.
- **Collectiviteit:** Voor minima blijft de mogelijkheid bestaan via de gemeente een zorgverzekering met collectiviteitskorting te krijgen.

Participatie

- **Burgerparticipatie:** We leven in een representatieve democratie. Dat houdt in dat een gemeenteraad gekozen wordt als volksvertegenwoordiger en als zodanig besluiten neemt. Bij die besluiten luistert ze goed naar haar inwoners. Participatie is meer dan het individueel belang. Duidelijke kaders voor burgerparticipatie zijn nodig om verwachtingen waar te maken. Daarin worden algemene belangen meegewogen, ook voor toekomstige generaties. Burgerparticipatie kan in allerlei vormen: van raadplegen en adviseren tot coproduceren en meebeslissen. Niet elk onderwerp leent zich voor elke vorm van participatie.
- **Burgerberaad:** Om te waarborgen dat niet slechts de 'meest uitgesprokenen' betrokken zijn bij participatietrajecten worden middels lotingen burgerberaden betrokken én gefaciliteerd. Voorbeelden hiervan zijn G1000 trajecten. Participatie dient als peiling en ter vergroting van betrokkenheid en vertrouwen.
- **Uitdaagrecht:** Als ChristenUnie willen we actief werk maken van uitdaagrecht (*'right to challenge'*). Dit is het recht om als bewoners de gemeente uit te dagen en aan te geven dat je, bijvoorbeeld als wijk of als dorp, taken slimmer, beter, goedkoper of anders kan organiseren.
- **Overnamerecht:** Het overnamerecht (*'right to bid'* zie kader) is een vervolg op het uitdaagrecht. Lokale verenigingen of buurtbewoners kunnen maatschappelijk vastgoed overnemen van de gemeente en zo bijbehorende functie voortzetten. Dit vraagt om een ontvankelijke houding van de gemeente.
- **Inspraak:** Alle inwoners - zeker ook de jongeren - worden betrokken bij de lokale democratie. Wij vinden dat nodig, omdat door samen te praten over de uitdagingen in onze gemeente, we met elkaar tot gedragen oplossingen kunnen komen. De gemeente Ede gaat door met het inwonerspanel en plaatsen van berichten en vragen op sociale media.
- **Gastlessen:** Om ervoor te zorgen dat kinderen en jongeren zicht krijgen op wat de gemeenteraad doet, worden bijvoorbeeld gastlessen over en vanuit de gemeentepolitiek georganiseerd.
- **Kinderen en jongeren:** Het kindercollege en de jongerenraad krijgen steeds meer een vaste plaats binnen de gemeente. Als ChristenUnie ondersteunen we deze initiatieven.
- **Generatiecheck:** Plannen van de gemeente worden getoetst op de gevolgen voor jongeren.

Recht op overname

Bezittingen van bijzonder publiek belang, zoals een buurthuis of een speelveldje, voetbalkantine of buurtcafé, mogen niet worden verkocht of gesloten voordat lokale gemeenschappen, buurten en verenigingen in de gelegenheid zijn gesteld om het gebouw of speelveld en de bijbehorende maatschappelijke functie over te nemen. Voordelen van meer zelfbeheer is dat het eigenaarschap en ondernemerschap onder bewoners stimuleert, de binding van betrokken bewoners met de wijk/buurt vergroot en de kosten zou kunnen verlagen.

- **Herdenkingen:** Jongeren in de gemeente Ede worden specifiek uitgenodigd voor en betrokken bij evenementen op of rond 4 en 5 mei en bij Airborne evenementen.
- **Maatschappelijk akkoord:** Parallel aan de coalitieonderhandelingen worden maatschappelijke organisaties, verenigingen, en dorpsraden ondersteund om een gezamenlijk maatschappelijk akkoord op te stellen. Het maatschappelijk akkoord wordt vervolgens opgenomen in het bestuursakkoord.

Bestuur en organisatie

- **Wethouder als aanspreekpunt:** Wethouders hebben dorpen en wijken in hun portefeuille, waarvoor zij aanspreekpunt zijn. Daarbij wordt domeinoverstijgend gewerkt en wordt er beter samengewerkt met de dorpsraden en wijk- en buurtverenigingen. Dit doet recht aan de eigenheid van de verschillende dorpen en wijken.
- **Spreekuur wethouder:** Wethouders houden periodiek een spreekuur, waarbij niet alleen onderwerpen in hun portefeuille leidend zijn. Ook inwoners van de wijken en dorpen waarvan de wethouder aanspreekpunt is, kunnen op dat moment bij de wethouder terecht.
- **Domeinoverstijgend werken:** Niet alleen in woorden, maar ook in geldstromen, is domeinoverstijgend werken nodig. Tussen verschillende afdelingen wordt vrije investeringsruimte begroot om te doen wat nodig is en maatwerk te leveren.
- **Continuïteit van contactpersonen:** (Maatschappelijke-) organisaties en van subsidie afhankelijke instellingen hebben te maken met veel wisselende aanspreekpunten bij de gemeente. Continuïteit en goede overdracht bij noodzakelijke wisseling is nodig om een goede samenwerkingspartner te zijn.
- **Personeelsbeleid:** Ede is een gemeente van formaat. Er moet kritisch worden gekeken of de huidige personele bezetting voldoende is om alle taken en werkzaamheden goed uit te kunnen voeren.
- **Beperkte externe inhuur:** Continuïteit staat voorop in het werk van ambtenaren, waarbij externe inhuur zoveel als mogelijk wordt beperkt. De flexibele schil wordt afgebouwd en naar grote van opgaven wordt vast personeel in dienst genomen. Uitgangspunt is een zo flexibel mogelijk takenpakket op verschillende domeinen.

Communicatie en bereikbaarheid

- **Begrijpelijke taal:** Veel ouderen, allochtonen en laaggeletterden vinden het ingewikkeld om op tijd de juiste informatie te vinden of om bij de overheid aan te kloppen voor hulp. Vanuit de gemeente wordt zo duidelijk en eenvoudig mogelijk met inwoners gecommuniceerd (taalniveau B1). Daarom wordt door een versimpelteam continu naar de communicatie vanuit de gemeente gekeken, zodat deze voor iedereen te begrijpen is.
- **Proactief informeren:** Bij belangrijke levensgebeurtenissen worden inwoners door de gemeente proactief geïnformeerd over eventuele gevolgen voor de persoonlijke levenssfeer. Denk bijvoorbeeld aan de geboorte van een kind, trouwen of wanneer men een bepaalde leeftijd bereikt.
- **Klantcontactcentrum:** Het klantcontactcentrum kent een hoog serviceniveau. Dit moet zo blijven en daarnaast ook helderheid geven over de juiste contactpersonen die bereikbaar zijn voor intensievere vragen. Het serviceniveau van het Klantcontactcentrum (KCC) van de gemeente moet daarom hoog blijven: inwoners moeten met alle problemen bij de gemeente terecht kunnen.

- **Berichtgeving:** Berichten over aanvragen en besluiten zijn niet alleen digitaal in te zien, maar blijven ook in lokale papieren media verschijnen.
- **Lokale media:** Onafhankelijke lokale en regionale media (zowel digitaal als op papier) zijn cruciaal voor de lokale nieuwsvoorziening en de lokale democratie. Ze informeren inwoners, houden bestuurders scherp en agenderen maatschappelijke kwesties.
- **Digitaal vaardig:** Inwoners kunnen hulp krijgen om digitaal vaardig te zijn, bijvoorbeeld door het volgen van een cursus.
- **Fysieke loketten:** Voor inwoners moet duidelijk zijn waar zij met hun vragen terecht kunnen. Daarvoor zijn er op verschillende plekken in de dorpen en wijken inlooploketten. Denk aan het HiPHelpt inlooploket, Vraagt-u-maar in Bennekom en de Vraagbaak in Lunteren. De gemeente zet zich in om de bekendheid hiervan te vergroten, bijvoorbeeld door middel van een publiekscampagne.

Samenwerken in de regio

- **Foodvalley:** Nauwe banden en goede samenwerking met gemeenten in onze omgeving is van groot belang. Regio Foodvalley is hiervan een goed voorbeeld.
- **Lokaal wat lokaal kan:** Binnen de regio is gedeelde verantwoordelijkheid een uitkomst bij grote opgaven. We werken in de regio samen wanneer het de positie van de inwoners versterkt, maar regelen lokaal wat lokaal kan met heldere positie van de eigen gemeenteraad. Processen moeten niet dubbel doorlopen worden.
- **Samenwerken waar nodig:** Wanneer problemen de gemeentegrenzen overstijgen, wordt binnen de regio gezocht naar samenwerking en solidariteit. Onze gemeenteraad moet zicht en controle hebben op besluiten die een samenwerkingsverband neemt. Dit geldt bijvoorbeeld voor de Regio Foodvalley, maar ook voor de veiligheidsregio.
- **Vertegenwoordiging en controle:** Het college verleent mandaat voor programma's en projecten binnen de Regio Foodvalley. De gemeenteraad stelt kaders op voor het handelen van het college en kan hen hierop aanspreken. Als ChristenUnie vinden we deze werkwijze passend, een extra bestuurslaag is niet nodig.

Digitalisering en privacy

- **Privacy:** Nederland digitaliseert snel. Ook binnen de gemeente moet er aandacht zijn voor de beveiliging van onze gegevens, de aanpak van digitale criminaliteit en de borging van onze privacy.
- **Smart City:** Steeds meer steden worden 'slimmer'. Op grote schaal worden gegevens verzameld die met slimme algoritmen worden geanalyseerd. Volgens de ChristenUnie staat ook in een slimme stad de mens centraal. Het moet duidelijk zijn welke gegevens worden verzameld en waarvoor deze worden gebruikt. Er moet verantwoord met deze gegevens worden omgegaan en het gebruik moet voor democratisch toezicht toegankelijk blijven.
- **Voorzichtigheid:** Wanneer inwoners zakendoen met de gemeente, in welke vorm dan ook, moeten zij erop kunnen vertrouwen dat gegevens in goede handen zijn. Er wordt zorgvuldig met privacygevoelige informatie omgegaan en inwoners worden goed geïnformeerd over wat er met hun gegevens gebeurt.
- **Datalek:** Alle medewerkers van onze gemeente weten hoe ze met persoonsgegevens om moeten gaan. Daarnaast weten medewerkers wat zij moeten doen in het geval van een datalek of andere problemen rondom data en persoonsgegevens.
- **Zorgvuldigheid:** Niet de angst voor boetes, maar een intrinsieke motivatie om zorgvuldig om te gaan met persoonsgegevens moet de basis vormen voor het voldoen

aan privacywetgeving. Mocht het nodig zijn om gegevens tussen afdelingen te delen met het oog op hulp-/ dienstverlening, dan moet dit op zorgvuldige wijze mogelijk zijn.

Financiën

- **Rentmeesterschap:** Van de gemeente verwachten wij dat zij een betrouwbare, goede rentmeester is van de beschikbare middelen. Het gaat namelijk om geld van onze inwoners. Er zijn altijd meer wensen dan er geld beschikbaar is. De ChristenUnie dringt er daarom op aan dat de gemeente Ede efficiënt financieel beleid voert en risico's goed in beeld heeft en beheerst.
- **Behoudende koers:** Toekomstige generaties moeten niet worden opgezadeld met de gevolgen van slecht (financieel) beleid van hun voorgangers. Een behoudende financiële koers vormt het uitgangspunt. Waar mogelijk kan de gemeente, naar vermogen, een eigen bijdrage vragen.
- **Inkoop:** De gemeente koopt zoveel mogelijk lokaal, duurzaam en circulair in. Ook als dat betekent dat een hogere prijs wordt betaald. Inkopers van de gemeente krijgen duidelijke kaders om volgens deze criteria in te kopen, bijvoorbeeld in de vorm van een inkoopladder.
- **Recht van de zwakste:** Zorg voor elkaar en zorg voor onze kwetsbare medemensen wordt vooropgesteld bij het maken van financiële en beleidsmatige afwegingen.
- **Tekorten:** Zo nodig wordt via de VNG of anderszins bij de Rijksoverheid gevraagd om een passende vergoeding voor de taken die moeten worden uitgevoerd, om financiële tekorten (onder andere op jeugdzorg) te voorkomen.
- **Belastingen:** Wij zien het liefst dat de gemeentelijke belastingen stabiel blijven, maar soms is door tegenslag extra geld nodig. Het verhogen van belastingen willen we zoveel mogelijk voorkomen. Als een belastingverhoging noodzakelijk is, vindt de ChristenUnie dat dit goed onderbouwd moet zijn en aan inwoners duidelijk moet worden uitgelegd.
- **Heffingen en leges:** De dienstverlening van de gemeente (heffingen en leges) is kostendekkend.

“

Leeftijd is maar een getal. Het zegt niks over hoe fit of vitaal iemand is. Juist voor senioren is het zeer belangrijk dat beweging een deel van de dagelijkse routine blijft. Het verouderingsproces wordt vertraagd, en het zorgt voor een positief en vitaal gevoel.

Angeline van de Kraats
Coördinator Meer Bewegen voor
Ouderen bij Sportservice Ede

8. Vitaal ouder worden dankzij goede voorzieningen en zorg op maat

*Wij geloven in een samenleving waarin **jong én oud** zich gezien en gewaardeerd voelt. Een samenleving waarin iedereen meedoet - ook als je ouder wordt. Ouder worden betekent namelijk niet dat je een 'voltooid leven' hebt, maar dat er een **waardevolle derde levensfase** aanbreekt. **Vergrijzing** betekent niet dat het leven in Ede en de dorpen haar kleur verliest. De groei van het aantal ouderen vraagt wel wat als het gaat om **wonen**, de inrichting van de **openbare ruimte** en **zorg**.*

*Wij willen een samenleving waarin ouderen zoveel en zo lang mogelijk **zelf de regie** hebben, gewaardeerd worden om wie ze zijn, **goede zorg** en liefdevolle aandacht krijgen en **een plek hebben die zij met recht thuis kunnen noemen**. Dat is de samenleving die ons voor ogen staat. Daarom zetten wij ons in voor de uitvoering van het manifest **'Waardig ouder worden 2.0'**.*

*Er gebeurt van alles om deze samenleving dichterbij te brengen. Maar we zijn er nog niet. Op verschillende punten moet er echt nog een tandje bij. Bijvoorbeeld om voldoende betaalbare woningen te realiseren en om **eenzaamheid bij ouderen te voorkomen**. We zien het belang van **preventie** op thema's als leefomgeving, beweging, voeding en **zingeving**. **Zelfredzaamheid** is een kans als we er samen aan werken. Met inzet van ons allemaal kunnen ook mensen met mentale en fysieke klachten deel uit blijven maken van onze samenleving.*

Preventie

- **Aandacht voor de mens:** Het is fijn dat mensen langer zelfstandig kunnen blijven wonen. Daarbij is het belangrijk oog te hebben voor de mogelijkheden en onmogelijkheden die dat met zich meebrengt en eventuele ondersteuningsvragen. Ouderen kunnen nu, wanneer gewenst, vanaf 80-jarige leeftijd bezoek krijgen van een welzijnswerker. Dat zetten we door, waarbij de bezoekleeftijd wordt verlaagd naar 75 jaar.
- **Integrale wijkaanpak:** Ede maakt voor iedere wijk/ieder dorp een plan voor een integrale wijk-/dorpsaanpak, gericht op preventieve zorg voor ouderen. In het plan worden doelen en interventies, beoogde resultaten, ieders rol en verantwoordelijkheid, randvoorwaarden zoals tijd, financiële middelen, de rol van regisseur en delen van patiënt/cliëntinformatie opgenomen. Een voorbeeld van een integrale wijkaanpak is het project *'Even Buurten'*, waarin vrijwilligers in de buurt een belangrijke rol spelen.
- **Aandacht voor zingeving:** Zingeving wordt bij gesprekken met ouderen met een zorgvraag een bespreekbaar onderwerp. Zo nodig maakt de gemeente hiervoor gebruik van deskundigheid van kerken, andere religieuze organisaties of het samenwerkingsverband *Levensvragen in de Vallei*.
- **Inrichting openbare ruimte:** De openbare ruimte wordt zo ingericht dat het bewegen meer stimuleert. Er komen genoeg bankjes langs wandelroutes, in parken en bij speelplekken. Fiets- en wandelroutes zijn aantrekkelijk en veilig. In nieuwe wijken wordt gestreefd naar functiemenging, zodat voorzieningen op loopafstand zijn.
- **Informatievoorziening:** Informatie wordt niet alleen digitaal verstrekt, maar ook mondeling en via brochures op plekken waar ouderen komen, bijvoorbeeld via een overzicht van beroepskrachten en vrijwilligers die actief zijn in de wijk. In de

informatievoorziening wordt ook aandacht besteed aan bewustwording, zodat ouderen worden aangemoedigd tijdig na te denken over bijvoorbeeld verhuizen of worden aangemoedigd zelf plannen te maken.

Zelf- en samenredzaamheid

- **Waardevolle inbreng:** Ouderen weten als geen ander welke problemen zich voordoen bij het ouder worden, welke voorzieningen goed functioneren of juist niet en waar de zorg beter kan. We zijn daarom blij met de rol van ouderenbonden. Zij hebben een belangrijke taak om ouderen uit te nodigen en uit te dagen om hun inzet te leveren. Het meedenken van ouderen in wat zij nodig hebben voor hun welbevinden en welzijn wordt ingebed in beleids- en uitvoeringsvraagstukken van wonen, welzijn en zorg.
- **Aanpassing woning:** Een passend, toekomstbestendig huis betekent langer zelfredzaam zijn. Woningeigenaren en -huurders krijgen voorlichting over het levensloopbestendig maken van hun woning, waarbij ook aandacht is voor de woonomgeving en aanwezigheid van voorzieningen. Er wordt gewezen op verschillende mogelijkheden voor korting en vergoeding (via o.a. zorgverzekering, ouderenbond en WMO) en in geval van huur op het aanvragen van toestemming of het inlichten van de verhuurder. Ook wordt de seniorenmakelaar, die 55-plussers ondersteunt bij hun zoektocht naar een geschikte woning, meer onder de aandacht gebracht.
- **Digivaardigheid:** Digivaardigheden zijn tegenwoordig cruciaal. Je hebt het nodig voor de AOW-aanvraag, het regelen van bankzaken of het maken van een taxi-afspraken. Ook bij het onderhouden van sociale contacten dragen online vaardigheden bij. Inzetten op digivaardigheid maakt ouderen minder eenzaam en meer zelfredzaam. De cursus om ouderen zo nodig meer digitaal vaardig te maken, blijft in samenwerking met de bibliotheek aangeboden.
- **Mobiliteit:** Mobiliteit is een belangrijke voorwaarde om activiteiten te ondernemen, zelfstandig boodschappen te doen en onafhankelijk te blijven. Mede door te fietsen blijven ouderen langer gezond, sociaal en zelfredzaam. Om dit zo veilig mogelijk te kunnen blijven doen, sluit de gemeente zich aan bij Doortrappen, een initiatief dat motiveert om maatregelen te nemen om veilig te blijven fietsen.
- **Activiteiten:** Meedoen aan activiteiten draagt voor veel ouderen bij aan beter oud worden. Het biedt zingeving, levert contacten op of is een prettige manier om een lege dag in te vullen. Innovatieve ideeën, zoals 'Oud Geleerd Jong Gedaan', waarbij cognitieve uitdaging en het verbinden van jong en oud gecombineerd wordt, worden met open armen ontvangen. Buurt- en dorpshuizen zijn een uitstekende locatie voor dit soort activiteiten. De gemeente vervult daarin een faciliterende rol.

Woonconcepten

- **Uitbreiding woonconcepten:** Er zijn meer woonzorgconcepten in Ede nodig, waardoor ouderen langer thuis kunnen blijven wonen en die beter aansluiten bij hun wensen. We investeren in ontwikkelingen, zoals de zogenoemde Knarrenhofjes, bestaande uit een combinatie van huur- en koopwoningen en waar bewoners beloven naar elkaar om te kijken. Zo ontstaan er nieuwe woonvormen tussen het eigen huis en het verpleeghuis in.
- **Eenvoudig regelen:** Initiatiefnemers lopen bij het realiseren van nieuwe woonconcepten soms tegen obstakels aan. Beperkende regels voor het realiseren van

mantelzorg-, meergeneratie- of meegroeiwoningen worden weggenomen. De gemeente stelt een visie en beleid vast op het raakvlak van ruimtelijke ordening en sociaal beleid. *Meer over wonen lees je in hoofdstuk 2. Meer over mantelzorg lees je in hoofdstuk 1.*

Zorg

- **Dementievriendelijke gemeente:** Ede wordt een dementievriendelijke gemeente door dementie in de samenleving bespreekbaar te maken en de juiste zorg en ondersteuning te bieden aan mensen met dementie en hun mantelzorgers. De training Samen Dementievriendelijk wordt ingezet als dat nodig blijkt.
- **Eén plan:** De gemeente neemt het voortouw om met huisartsen, specialisten ouderengeneeskunde, wijkverpleging, ergotherapeuten en fysiotherapeuten voor elke wijk één plan over de organisatie van ouderenzorg te maken. Per wijk is er één herkenbaar en aanspreekbaar wijkverpleegkundig team. De keuzemogelijkheid voor identiteitsgebonden zorg blijft gewaarborgd.
- **Organisatie eenvoudiger:** Ede zorgt voor eenduidige coördinatie van zorg, zodat ouderen en mantelzorgers geen last hebben van overgangen tussen thuis, ziekenhuis en zorginstellingen bij acute situaties. De gemeente maakt met zorgverzekeraars en zorgkantoren afspraken over organisatie en bekostiging hiervan en communiceert dit aan inwoners.
- **Thuiszorg:** Huishoudelijke hulp helpt mensen om langer zelfstandig te kunnen blijven wonen. Daarnaast hebben deze thuiszorgmedewerkers een belangrijke signaleringsfunctie. Huishoudelijke hulp blijft via de Wmo toegankelijk voor wie dat om sociaal-medische redenen nodig heeft.

“

Iedere dag zet ik me bij de brandweer in voor het voorkomen, beperken en bestrijden van brand en gevaar voor mens en dier. Rondom de jaarwisseling staat dit ieder keer onder druk door verkeerd gebruik of misbruik van vuurwerk. Laten we het veiren van Oud en Nieuw gezellig en vooral veilig houden!

Pieter Heideman
Ploegbevelvoerder 24-uursdienst

9. Op straat én thuis voelen we ons veilig

*Wij vinden dat alle inwoners van de gemeente Ede recht hebben op een **veilige samenleving**. Een samenleving waar we veilig zijn én ons veilig voelen. Op straat én thuis. Daarvoor is het nodig dat we uit betrokkenheid een gezond 'oogje in het zeil' houden en naar elkaar omkijken. Juist omdat de problemen zo divers zijn, wil de ChristenUnie maatschappelijke organisaties, scholen en geloofsgemeenschappen ondersteunen in de **signaleringsfunctie** die zij vervullen.*

*Als ChristenUnie geloven we in een brede aanpak. Wij willen niet alleen aandacht voor **handhaving en openbare orde**, maar ook voor de schadelijkheid van (overmatig) gebruik van **drugs en drank**. Gebruik van deze middelen heeft een enorme impact op het leven van de gebruiker, maar ook op diens omgeving. Ook ernstige geldproblematiek door bijvoorbeeld **gokken**, kan zorgen voor onveilige situaties, zowel thuis als op straat. Wij willen inzetten op **preventie**, om verslavingen zoveel mogelijk te voorkomen. Daarnaast willen wij onze ogen niet sluiten voor **kindermishandeling en huiselijk geweld**. Geweld in huiselijke kring komt vaker voor dan we denken. Niet alleen kinderen, maar ook ouders en (ex-)partners zijn dagelijks slachtoffer. De gevolgen van mishandeling zijn groot. Als ChristenUnie vinden wij dat iedereen het recht heeft om ook thuis veilig te zijn en beschermd te worden tegen mishandeling.*

*Daarnaast moeten we ons bewust zijn van de invloed van criminele organisaties. We zien dat het gevoel van veiligheid en **leefbaarheid** afneemt doordat criminelen gebruik maken van diensten van de bovenwereld en zo onze samenleving beïnvloeden. Wij zien dat men ook in onze gemeente in de verleiding komt om 'snel geld te verdienen' door de verhuur van ruimtes aan verkeerde personen. Wij willen ons inzetten om **ondermijning** te bestrijden en **georganiseerde criminaliteit** aan te pakken.*

Veilige samenleving

- **Gezamenlijk veiligheidsplan:** We zorgen voor goede buurten door bijdragen van inwoners, winkeliers, scholen, politie, brandweer en woningcorporaties. Inwoners worden (eventueel per wijk of dorp) betrokken bij het opstellen van het veiligheidsplan en de prioriteiten.
- **Schone straten en verlichting:** Schone en nette buurten zorgen voor een veel veiliger indruk. Zo moeten er voldoende afvalbakken zijn en willen we onze 'Schone Helden' blijven ondersteunen met bijvoorbeeld gratis materiaal. Straten zijn daarnaast voldoende verlicht.
- **Wijkagent:** De ChristenUnie hecht aan de rol van de wijkagent als aanspreekpunt voor inwoners in de wijk en zijn coördinerende taak naar andere agenten en de gemeente toe om problemen in de wijk concreet aan te pakken.
- **Groepsaankpak:** In wijken waar groepen jongeren georganiseerd overlast veroorzaken, wordt een groepsaankpak opgesteld in overleg met het Veiligheidshuis. De harde kern en meelopers worden geïdentificeerd en ouders en netwerken betrokken om de overlast terug te dringen.
- **Begeleiding ex-gedetineerden:** Er is in de gemeente Ede ruimte voor organisaties die opvang en ondersteuning bieden aan (ex-)gedetineerden. Werk en inkomen, huisvesting, uitkering of schulden, een geldig identiteitsbewijs en een zorgverzekering zijn daarbij belangrijke basisvoorwaarden. Daarin worden zij ondersteund door de nazorgcoördinator.

- **Wijkgericht aanpak:** Om (jeugd)overlast en (jeugd)criminaliteit te voorkomen en bestrijden kiest de gemeente Ede voor een integrale wijkgerichte aanpak. Met de juiste ketenpartners, zoals jongerenwerkers, sociale wijkteams, politie en Halt, bouwt de gemeente aan veilige, rechtvaardige en leefbare wijken.
- **Radicalisering:** Radicalisering is niet alleen een veiligheidsvraagstuk, maar ook een maatschappelijk vraagstuk. In de gemeente Ede is er integraal beleid om, in samenwerking met de regio, radicalisering tegen te gaan.

Handhaving en openbare orde

- **Melden:** De ChristenUnie stimuleert dat inwoners van de gemeente Ede gemakkelijk melding kunnen maken van overlast en van crimineel gedrag.
- **Anonieme aangifte:** De burgemeester zorgt voor lage drempels voor het doen van (anoniem) aangifte en voor goede terugkoppeling door de politie.
- **Buurtvaders:** Om overlast of kleine criminaliteit tegen te gaan, worden buurtvaders ingezet die (hang)jongeren laagdrempelig aanspreken op hun gedrag. Daarbij wordt samengewerkt met politie en handhaving. De gemeente ondersteunt deze buurtvaders waar nodig.
- **Overleg:** Minstens één keer per jaar moet er overleg zijn tussen gemeenteraad, burgemeester, politie en Openbaar Ministerie waarin gesproken wordt over resultaten. Daarbij wordt ook verslag gedaan van de inzet van mensen en middelen, onderlinge samenwerking, aanrijdtijden e.d. van politie, brandweer en ambulances.
- **Vuurwerkverbod:** Elk jaar zien we opnieuw rond de jaarwisseling ongelukken, overlast en vernielingen door vuurwerk. De ChristenUnie wil consumentenvuurwerk daarom verbieden en tegelijkertijd het sociale component behouden. Op deze manier kunnen we verantwoord, veilig en gezamenlijk genieten van Oud en Nieuw. Bij voorkeur wordt een vuurwerkverbod landelijk geregeld. In de tussentijd werken we toe naar een lokaal verbod met daarbij alternatieven voor het vieren van de jaarwisseling.

Drugs en drank

- **Preventie:** De gemeente Ede zet zich samen met maatschappelijke partners in voor de preventie van alcohol- en middelengebruik door bijvoorbeeld voorlichting of vroegsignalering. Ook van handhaven op doorverkoop kan een preventieve werking uitgaan.
- **Preventieakkoord:** De gemeente Ede blijft zich inzetten om de doelstellingen in het regionale Preventieakkoord te behalen. We kiezen, als het aan de ChristenUnie ligt, voor het IJslandse preventiemodel. Hiermee kan worden gewerkt aan het terugdringen van alcohol-, drugs- en tabaksgebruik onder jongeren en aan het verbeteren van hun welbevinden.
- **Toezichtscapaciteit:** De gemeente organiseert (zo nodig samen met andere gemeenten) voldoende toezichtscapaciteit voor de Drank- en Horecawet. De gemeente gebruikt hiervoor regelmatig mystery guests, ook in sportkantines.
- **Taskforce drugs:** De gemeente Ede maakt zich in de regio/provincie sterk voor een taskforce drugs om druggelateerde criminaliteit en overlast aan te pakken.
- **Verbieden synthetische drugs:** De gemeente Ede moet meer doen tegen het toenemende gebruik en de groeiende acceptatie van synthetische drugs. Drugs als 3-MMC worden verboden.
- **Lachgasverbod:** De gemeente Ede voert een verbod in voor het gebruik van lachgas in de openbare ruimte.

- **Keten:** Binnen onze gemeente hebben keten een duidelijke sociale functie. Regelmatige controle is echter belangrijk. Deze controles kunnen ook laagdrempelig en informeel zijn. Waar nodig wordt door de gemeente gehandhaafd om alcoholmisbruik en grensoverschrijdend gedrag tegen te gaan.
- **Hennepkwekerijen en growshops:** Tegen illegale hennepkwekerijen wordt hard opgetreden. Growshops worden verboden.
- **Gokken:** Er zijn momenteel geen casino's en gokhallen in onze gemeente gevestigd. Dat willen wij graag zo houden. Vestiging van casino's en gokhallen wordt voorkomen.

Ondermijning

- **Signaleren:** De gemeente betreft inwoners en organisaties actief bij het herkennen en signalering van (vermoedens van) ondermijnende activiteiten en het melden hiervan.
- **Toezicht winkelpanden:** Door de gemeente wordt extra aandacht geschonken aan het gebruik van winkelpanden (kap- en massagesalons) of horecapanden die aanwezig zijn op een manier die nauwelijks rendement kan opleveren.
- **Vakantieparken:** De gemeente voert met partners (bijvoorbeeld de Inspectie SZW, de Belastingdienst en de politie) controles uit om criminaliteit en ondermijning op vakantieparken tegen te gaan. Waar nodig treedt de gemeente handhavend op.
- **Samenwerking RIEC:** De gemeente werkt nauw samen met het RIEC (Regionale Informatie en Expertise Centra), waarin informatie, expertise en krachten met diverse partijen kan worden gedeeld.
- **Inzet Bibob:** De ChristenUnie is er voorstander van de wet Bibob gericht en zo veel als mogelijk is, in te zetten. Hiermee kan de gemeente een vergunningaanvraag weigeren of een afgegeven vergunning intrekken. Zo wordt voorkomen dat de overheid criminele activiteiten faciliteert.

Kindermishandeling en huiselijk geweld

- **Preventie:** De ChristenUnie zet zich in voor een aanpak kindermishandeling waarin aandacht is voor preventie en voor het versterken van de interactie tussen kind, ouders, verloskunde, onderwijs, kinderopvang, wijkteam en Veilig Thuis.
- **Bespreekbaar maken:** Er komt aandacht voor thema's als seksueel misbruik en seksueel geweld. Om deze onderwerpen bespreekbaar te maken, zoekt de gemeente samenwerking met professionele partners zoals de CHE.
- **Screening:** Al bij de zwangerschap vindt er screening plaats op hoog risicosituaties, zoals alcohol- en drugsverslaving, spanningen in de relatie of partnergeweld. Signaalgevoeligheid wordt vergroot bij betrokkenen.
- **Veilig Thuis:** Ieder mens heeft het recht om veilig te zijn, om beschermd te worden tegen mishandeling. Veilig Thuis, het advies- en meldpunt voor huiselijk geweld en kindermishandeling, moet laagdrempelig bereikbaar zijn en bekend bij alle inwoners van de gemeente Ede.
- **Opvang:** Opvang van slachtoffers van (kinder)mishandeling of huiselijk geweld vindt het liefst plaats op een plek waar alle hulp onder één dak geboden kan worden. Ook is er aandacht voor uithuisplaatsing van en hulp aan plegers, om herhaling zoveel als mogelijk te voorkomen.
- **Ouderenmishandeling:** In overleg met mantelzorg- en ouderenorganisaties in de gemeente Ede krijgt ouderenmishandeling de komende periode meer aandacht.

Uitbuiting, mensenhandel en prostitutie

- **Sexting en grooming:** Onder jongeren speelt sexting en grooming een steeds grotere rol. De ChristenUnie vindt het belangrijk dat ouders en scholen samen optrekken als het gaat om voorlichting en hulpverlening, om jongeren zo bewust te maken van de risico's en grensoverschrijdend gedrag te voorkomen.
- **Loverboys:** Wijkteams en professionals volgen een training om loverboysituaties en gevallen van mensenhandel (thuisprostitutie) te herkennen en maken afspraken met gemeente en politie over handhaving, melding en begeleiding.
- **Informatie arbeidsmigranten:** De gemeente Ede zorgt voor informatiepakketten voor bijvoorbeeld arbeidsmigranten, bij voorkeur in hun eigen taal, met daarin minimaal de rechten en plichten en de mogelijkheden om melding te maken van misstanden en hulp in te roepen (informatieverstrekking).
- **Ede mensenhandelvrij:** De gemeente Ede creëert bewustwording van het probleem mensenhandel onder haar inwoners. De ChristenUnie wil dat onze gemeente zich, in samenwerking met andere gemeenten in de regio, actief inzet voor beleid tegen deze ernstige en complexe vorm van criminaliteit. De aanpak Mensenhandel, met speciale aandacht voor zorgcoördinatie en (een) beleidsmedewerker(s) met focus op mensenhandel, borgen we in het Integraal Veiligheidsplan. Bij inkoop door de gemeente wordt gelet op het "mensenhandelvrij zijn" van producten.
- **Opvang:** De gemeente Ede zorgt er blijvend voor dat ieder slachtoffer van mensenhandel, ook ongedocumenteerden, terecht kan bij gemeentelijke voorzieningen voor opvang en begeleiding (conform Europese 'B9-regeling'). Het doen van aangifte is geen voorwaarde om de nodige hulp te ontvangen.

“

Een goed dorp omarmt je. Het leven in een dorp is aangenaam, je wordt gekend en het geeft je rust. Zeker nu de tijd eufemistisch gezegd onrustig is, biedt het dorp de menselijke maat. Laat Ede de dorpen koesteren en de waarde ervan versterken. Er is een grote betrokkenheid van inwoners op dat wat het dorp aangaat: geef je en maak deel uit van het dorp!

Jaap van Ravenswaaij
Actieve Lunteraan

10. We koesteren de eigenheid en mogelijkheden van dorpen en wijken

*De gemeente Ede is uitgestrekt en kent **prachtige dorpen** met eigen (culturele-) geschiedenis, identiteit, feestdagen, karakter en samenstelling; Bennekom, De Klomp, Ederveen, Harskamp, Lunteren, Otterlo, Wekerom en buurtschappen. Om deze dorpen simpelweg "Ede" te noemen doet geen recht aan de eigenheid. Om de eigen kleur en karakter te behouden, willen we dat de zeggenschap en wensen van de eigen inwoners goed geregeld is. **Dorpsraden** spelen hierin een belangrijke rol. Dorpsraden verbinden de belangen van de inwoners van het dorp met beleid en uitvoering van de gemeente. Dit is tweerichtingsverkeer waarbij initiatief vanuit de dorpen leidend is voor beleid. De positie van deze raden willen we verstevigen door kortere lijnen met het raadhuis in de persoon van **dorpswethouders**. Naast het thema lokale democratie zijn ook **gefaseerd bouwen voor de (eigen-) inwoners**, de bereikbaarheid en **toegankelijkheid** van de dorpen en het stroomlijnen van **toerisme en recreatie** belangrijke thema's. Ook wijken kennen een eigen samenstelling en structuur. Dit vraagt om **wijkspecifieke aandachtspunten**. De gebiedsagenda's zijn hiervoor mooie middelen.*

Lokale eigenheid en dorpsbelang

- **Dorpsraden als gelijkwaardige partner:** Een dorpsraad is geen verlengstuk van de gemeenteraad, maar wel een volwaardige gesprekspartner die meerzijdig partijdig is en de belangen behartigt van de inwoners van de dorpen. De gemeente draagt eindverantwoordelijkheid, maar dorpsraden hebben zeggenschap in beleid.
- **Pro actief betrekken:** Dorpsraden worden pro-actief betrokken bij beleid dat het betreffende dorp aangaat. Inspraak en participatie van inwoners kunnen zo goed geregeld worden. Dorpswethouders zijn hierbij de 'linking pin'.
- **Dorps- en gebiedswethouders:** Wethouders hebben in hun portefeuille één of meerdere dorpen of gebieden waar ze verantwoordelijk voor zijn. Hierdoor zijn ze beter benaderbaar voor inwoners, wordt er domeinoverstijgend gewerkt en wordt er beter samengewerkt met de dorpsraden en wijk- en buurtverenigingen. Wethouders houden ook spreekuur in de dorpen en gebieden.
- **Historische verenigingen:** We hebben een rijkdom aan historische verenigingen in onze gemeente, zoals de Edese molens, de Trapakkers, Felue, Buurt Ede Veldhuizen, de Historische Vereniging Oud Bennekom en nog veel meer. Ieder met een eigen identiteit en in stand gehouden door de inzet van vele vrijwilligers. Zij allen verdienen ondersteuning waar nodig.
- **Vier je vierdagen:** De Oud-Luntersedag, Heideweek, de Vlegeldag, Wijkfeesten; het zijn slechts enkele voorbeelden van feestelijkheden met een kortere of heel lange traditie die de saamhorigheid bevorderen. Ook hebben ze in onze dorpen en wijken een cultuurhistorische waarde. Daar willen we niets aan veranderen, maar juist een uitroepeten achter zetten. "Hijs de vlaggen en vier samen de vierdagen" is ons motto.
- **Behoud kleine scholen:** Kleine scholen zijn vaak scholen die sterk geworteld zijn in hun omgeving. De ChristenUnie heeft zich altijd ingezet voor het behoud van kleine scholen. Dat blijft de ChristenUnie in de komende tijd doen.

Wonen en bouwen

- **Bouwen in en vóór de dorpen:** De dorpen hebben een eigen lokale structuur. Om deze eigenheid te koesteren, wordt nieuwbouw afgestemd op de ontwikkeling van de dorpen. In de Omgevingsvisie wordt per dorp een beeld geschetst van de woningbouwopgave, de fasering en type woningen: voor jongeren die in het dorp willen blijven en voor ouderen die woonvormen nodig hebben die passend zijn. Door kleine aantallen woningen per project te bouwen bevorderen we dat (jonge) dorpingen in het dorp kunnen blijven wonen. Er komt een dorpsplan waarin leefomgeving, natuur, recreatie en bedrijvigheid wordt meegewogen.
- **Kavelsplitsing en mantelzorgwoningen:** Juist waar de erven wat groter zijn en families in elkaars buurt wonen of willen wonen, willen we kavelsplitsing en mantelzorgwoningen mogelijk maken, omdat zorgen voor elkaar van grote waarde is.
- **Groene Binnenvelden:** Het Binnenveld is een waardevolle groene plek in het midden van vier gemeenten. Met deze vier gemeenten stellen we eerst een gezamenlijke visie op. Plannen voor uitbreiding van bedrijven en/of woningen in dit gebied zijn, wat de ChristenUnie betreft, nu niet aan de orde. Dat is niet logisch. Toch beseffen we dat dit de druk op andere groene locaties (denk aan omgeving Kierkamperweg en Nergense bospad) kan verhogen. Vandaar dat er eerst een samenhangende visie op dit gebied moet worden ontwikkeld.
- **Behoud functies kleine kernen:** In onze dorpen en wijken zetten we in op het behoud van functies. Kleine winkelcentra zijn erg belangrijk voor de leefbaarheid en sociale contacten. We gaan hier creatief mee om, bijvoorbeeld door het combineren van functies.

Bereikbaarheid en toerisme

- **Parkeren goed regelen:** Onze gemeente kent veel prachtplekken die steeds meer toeristen trekken: van Otterlo als ontvangstlocatie, natuurgebieden, historische herinneringsplekken tot aantrekkelijke dorpskernen. Parkeren blijkt een probleem en de faciliteiten voor toeristen zijn niet altijd op orde. Veel van deze knelpunten zijn bekend. In de komende bestuursperiode willen we een uitbreiding van klimaatadaptieve parkeerfaciliteiten inclusief benodigde voorzieningen zoals toiletten, elektrisch laden en watertappunten, te beginnen bij Otterlo.
- **Fietspaden als verbinding:** Verbindende fietspaden tussen de dorpen - denk bijvoorbeeld aan het fietspad langs de Doesburgermolen tussen Lunteren en Ede - zijn niet altijd meer veilig, gezien de ontwikkelingen op fietsgebied. Hiervoor willen we een plan van aanpak en de gewenste aanpassingen en achterstallig onderhoud in kaart brengen.
- **Funvoertuigen en veiligheid:** Het is mooi dat veel mensen op allerlei manieren de natuur intrekken, maar met de toename van funvoertuigen (zoals solexen, e-choppers, steps etc) is de veiligheid soms wel in geding. Samen met (fiets-)verhuurders, fietsers en belanghebbenden wordt een plan gemaakt om het gebruik van funvoertuigen beter te reguleren.

- **Sluipverkeer tegengaan:** Er ontstaan gevaarlijke situaties door sluipverkeer op verschillende N-wegen, onder andere bij Bennekom-Oost, het Binnenveld en De Klomp, de N224, maar ook in Otterlo door vrachtverkeer via de N310. We zien liever een afname van snelheid dan een toename aan vrachtverkeer. Aanpak van sluiproutes door snelheidsbeperkende maatregelen, veilige oversteekplaatsen, fietsers met voorrang en andere vormen, willen we samen met de provincie inzetten om veiligheid te bevorderen.

Franciscaner zegenbede

Moge God ons zegenen met ongemak bij gemakkelijke antwoorden, halve waarheden en oppervlakkige verhoudingen zodat we diep vanuit ons hart mogen leven.

Moge God ons zegenen met woede bij onrechtvaardigheid, onderdrukking, en uitbuiting van Gods schepselen zodat we mogen werken aan rechtvaardigheid, vrijheid en vrede.

Moge God ons zegenen met tranen om te vergieten voor hen die lijden aan pijn, verwerping, honger en oorlog, zodat we onze handen kunnen uitstrekken om hen te troosten en om hun pijn in vreugde te veranderen.

En moge God ons zegenen met genoeg dwaasheid om te geloven dat we een verschil kunnen maken in de wereld, zodat wij kunnen doen waarvan anderen zeggen dat het niet gedaan kan worden.

Hoopvolle perspectieven voor Ede

Samenleven met aandacht:

- **Aandacht voor elkaar**
- **Aandacht voor de schepping**
- **Aandacht voor de bloei van de stad en dorpen**